

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1926.

Första kammaren.

Nr 29.

Tisdagen den 27 april.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet **Linders**, som tillkännagivit, att han vid detta sammanträde ämnade besvara herr Lindhagens interpellation angående undersökningen om frivillig avyttring av arrendejordbruk m. m., erhöll nu ordet och yttrade: Herr greve och talman! Riksdagens första kammare har den 8 april 1926 lämnat sitt bifall till en av herr Carl Lindhagen till kammaren gjord anhållan att till mig få framställa följande på viss del av motiveringen till interpellationen hänsyftande spörsmål:

Ang. undersökningen om frivillig avyttring av arrendejordbruk m. m.

1) Varför saknas i instruktionen för den tremannakommission, som skall utan stöd av expropriationslag underhandla med större jordägare om frivillig avyttring av arrendejordbruk samt jord för nya jordbruk och utökning av ofullständiga jordbruk, jämväl bestämmelser på sätt ovan sägs om social hänsyn eller omtanke om individen för dennes egen skull?

2) Kan det förväntas, att nämnda instruktion blir kompletterad i nyss berörda hänseende?

De bestämmelser i fråga om social hänsyn eller omtanke om individen för dennes egen skull, som interpellanten efterlyser i sin första fråga, skulle enligt interpellationens motivering gälla: rätt för den på arrendet sittande arrendatorn att tillförsäkras företrädesrätt till inköpet, rätt för honom att få göra det på tid, som passar för honom samt att han ej behöver betala sina egna och sina förfäders odlingsarbeten m. m. dylikt.

Innan jag övergår till att besvara de sålunda till mig ställda spörsmålen, anhåller jag att något få erinra om vad på senare tid förekommit i riksdagen beträffande frågan om frilösning av arrendejordbruk. Sedan jordkommissionen i februari 1923 avgivit principutlåtande om avlösning av vissa arrendejordbruk, yrkades i motioner till 1924 års riksdag, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville skyndsamt för riksdagen framlägga förslag till lag om tvångsavlösning av arrendejordbruk. Motionerna blevo icke av riksdagen bifallna. Vid 1925 års riksdag hemställdes därefter i likaledes tvenne motioner, att riksdagen ville, i anslutning till norrlandskommitténs avsikter och jordkommissionens framställningar, hos regeringen begära övervägande och förslag till en lagstiftning om frilösning av arrendejordbruk. Med anledning av nyssberörda motioner anhöll riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t om övervägande från regeringens sida av åtgärder, som voro ägnade att främja frilösning av arrendejordbruk i större utsträckning än för närvarande sker, därvid jämväl borde komma under prövning behovet av en särskild lagstiftning för frilösning av arrendejordbruk, tillhöriga bolag och enskilda spekulanter. I motiveringen till vederbörande utskotts utlåtande, vilket återopas i riksdagsskrivelsen, anföres bland annat följande: »Om ock åtskilliga omständigheter häntyda på en ökad benägenhet från bolagens sida att vilja avyttra av dem i syfte att åtkomma skogsområden förvärvade jordbruk, synes dock

Ang. undersökningen om frivillig avyttring av arrendejordbruk m. m.

(Forts.)

en närmare undersökning från det allmännas sida, huru det härutinnan förhåller sig, vara önskelig. Skulle det därvid visa sig, att å bolagen ankommande hinder för jordbrukens förvärvande befinnas möta för respektive brukare, synes utskottet fog finnas för övervägande av lagstiftningsåtgärder, syftande till att överkomma sålunda mötande hinder.»

Såsom framgår av det sagda, har 1925 års riksdag visserligen icke uttalat sig mot en lagstiftning, syftande till en tvångsavlösning av arrendejord, men ansett, att innan en dylik lagstiftning kan ifrågakomma, först bör undersökas vilka möjligheter som kunna förefinnas till en frivillig avlösning av här åsyftade jordbruk. Frågan om genomförandet av en tvångslagstiftning på ifrågavarande område har alltså gjorts beroende av resultatet av en undersökning rörande bolagens med fleras benägenhet att frivilligt tillåta friköp.

Vid övervägandet av ovan nämnda riksdagsskrivelse fann jag, att en tillfredsställande lösning av arrendefrilösningssproblemet sannolikt icke står att vinna, förrän den av riksdagen begärda undersökningen om möjligheten för den frivilliga avlösningen blivit utförd. För att icke hela frågan skulle skjutas ut i en oviss framtid, måste undersökningen ordnas så att praktiska resultat snabbt kunna ernås. På grund därutav ansåg jag mig icke kunna förorda att undersökningen, såsom interpellanten anser lämpligast, skulle innefatta en utredning från det allmännas sida, vilken och huru mycken jord, som bör avstås och på vilka villkor, när en dylik undersökning skulle blivit alltför tidsödande och dyrbar. I stället gavs undersökningen den formen, att från den väsentliga delen av ägare till arrendejordbruk införskaffas uppgifter om bland annat vilka arrendejordbruk de vilja frivilligt avyttra och på vilka villkor. På grundval av jordägarnas anbud få sedermera statsmakterna bedöma, om benägenheten att frivilligt avyttra är tillräckligt stor och om villkoren äro av den beskaffenhet, att det kan vara lämpligt, att staten omedelbart vidtager ekonomiska och organisatoriska åtgärder för att bistå arrendatorerna vid avlösningen — eller om denna benägenhet är otillräcklig, i vilket fall tvångslagstiftningen får föregå övriga åtgärder.

Att föreskriva vissa villkor, till vilka statsmakterna i allmänhet icke tagit ställning, såsom grundval för jordägarnas anbud skulle otvivelaktigt medföra att undersökningen på åtskilliga håll komme att betecknas såsom alltför snäv för att kunna utgöra underlag för statsmakternas bedömande. Därför har i stället den utvägen valts, att jordägarna till besvarande förelagts en rad frågor, huvudsakligen av ekonomisk art, varjämte kommissionen i överensstämmelse med sitt uppdrag fäst deras uppmärksamhet dels på de principer, som kommit till uttryck i vår moderna sociala jordlagstiftning och dels på de uppfattningar, som framträtt vid officiella utredningar i hithörande frågor. Det har emellertid överlämnats åt jordägarnas eget beprövande att i sina uppgifter taga den hänsyn därtill de anse lämpligt, och de torde icke vara omedvetna därom, att statsmakternas ställning till deras anbud i hög grad kommer att påverkas just därav.

Av vad jag nu anfört torde framgå, varför riktlinjerna för berörda undersökning blivit sådana de äro och varför jag icke anser lämpligt att förorda en ändring därutinnan.

Herr Lindhagen: Jag ber att först få tacka ödet, som gjort, att jag för en timme sedan fick veta, att interpellationssvaret skulle komma i dag, och därnäst ber jag att få tacka herr jordbruksministern för det svar, som erhållits.

Jag måste i alla fall säga, att jag känner mig ofantligt otillfredsställd, eller åtminstone otillfredsställd, moderatäre uttryckt, med svaret. Det har bekräftat mina farhågor, dels att dessa spörsmål till jordägarna, som jag berörde, icke blivit framställda, dels också att de icke komma att framställas. Det har före-

fallit oss, som om det borde varit önskligt, när nu staten haft jordkommissioner, som för stora kostnader och under långvarigt arbete skulle utreda dessa frågor, att regeringen samtidigt också för egen del tagit någon position just till dessa speciella spörsmål. Riksdagen har ju, kan man säga, icke gjort det. Den har i allmänhet sagt ifrån: »ingen expropriation, förrän alla andra försök äro gjorda», men den har ändå icke inlåtit sig på vad denna frivillighet egentligen skulle bestå i och vilka frågor man skulle ställa till jordägarna.

Nu vill jag fästa uppmärksamheten på att jordkommissionen låtit sig angeläget vara att betona, att detta är en mänsklighetsfråga i högsta grad även för den nu levande generationen. Varje generation måste räkna med att man i första hand skall ta hänsyn till den själv, och därför ha vi i vårt principbetänkande — åtminstone i majoritetens principbetänkande — uttryckligen framhållit, att en avlösning av arrendejordbruk och en lagstiftning därom bör vara förenad med hänsyn även till den nu levande generationens behöriga anspråk. Dit hör då bl. a., att en arrendatorsfamilj, som suttit på en gård en avsevärd tid, i synnerhet givetvis om den suttit där under generationer, bör ha en absolut företrädesrätt till att köpa denna. Det är icke nog, att den bara bjudes ut, för att det skall heta, att här avhänder man sig jorden frivilligt, låt vara till vem som helst eller, som det brutalaste uttrycket låter, till den högstbjudande. Gärna sålunda med förbigående av arrendatorn, kanske till och med därför att han gjort sig obehaglig exempelvis genom att söka organisera arrendatorerna. Över denna sak svävar Janssons i Älglösa öde, som aldrig skall glömmas.

Det måste sägas, att en sådan familj icke kan få kastas ut till förmån för första möjliga köpare, därför att det icke passar familjen att gå i land med inköpet, just då jordägaren efter statsmakternas påstötningar tycker, att han vill göra ett utbud. Jordägaren har ju ingen särskild anledning att ta hänsyn till arrendatorn. Han resonerar som så: »Statsmakterna ha icke intresse för den person, som sitter där. Varför skall jag då ha det? Jag skall skynda mig att sälja till första bästa, så att statsmakterna se, att vi gjort någonting på frivillighetens väg, och därmed söka bidra till att förekomma en tvångslagstiftning.»

Vi ha också i vårt principbetänkande betonat, att för att denna frilösning skall bli ekonomiskt överkomlig, får man något kontrollera priserna. Då har det framför allt framstått för oss en sak, varpå arrendatorerna sedan gammalt lägga utomordentlig vikt, nämligen att det icke skall av dem tagas betalt för vad de själva eller deras förfäder gjort i odlingar. Detta är väl ett socialt rättmätigt krav. Ännu mindre bör det således vara tillåtet att man skyndar sig att sälja till någon utomstående, som vill betala till jordägaren också för odlingen, vilken är arrendatorsfolkets och icke jordägarens rättmätiga egendom.

Särdeles viktigt är att jorden, som skall avstås, får den erforderliga omfattningen. Denna har närmare specificerats av jordkommissionen. En sådan specifikation borde också förelagts bolagen, men inte heller detta har skett, utan de skola bara säga ifrån, vad de vilja avstå.

Det har sålunda ej givits någon tillbörlig ledning för vad statsmakterna eventuellt böra och komma att högst fordra av jordägarna. En regering, som vill vara förtänksam, måste väl ha de sålunda angivna alternativen i sikte, när saken en gång verkligen skall lösas och ståndpunkt tagas till dessa mycket allvarliga spörsmål.

Vad är det för värde med de förväntade erbjudandena, när vederbörande bara på lösa boliner få utbjuda vad de vilja och de besparas svaren på förenämnda frågor särskilt i fråga om de rent sociala villkoren. Sedan få vi från vederbörande jordägare en volym — sådan som vi redan fått prov på — med diverse förteckningar på hemmansdelar och ägoslag. Om därefter till bolagen

Ang. undersökningen om frivillig avyttring av arrendejordbruk m. m.
(Forts.)

Ang. under-
sökningen
om frivillig
avyttring av
arrendejord-
bruk m. m.

(Forts.)

säges: »Ni skola avstå från eder jord även på de förberörda villkoren, som nyss angivits», så svaras det förmodligen: »det ha vi inte tänkt oss; det vilja vi inte utfästa oss till». Då är det frivilliga anbudet förfallet, då tjänar det hela ingenting till.

Däremot innebära dessa statsmakternas åtgöranden att gå omkring och försöka få till stånd frivillig upplåtelse en uppmuntran: »skynda på nu och visa någon frivillighet, ty det är det vi vilja, och en stor del av riksdagens medlemmar önska, att det skall ske så fort som möjligt; med villkoren är det inte så noga, bara något blir gjort, så att man blir av med denna besvärliga fråga.» Här medför detta statsmakternas påskyndande knappast annat än nationalekonomiskt otillfredsställande och socialt orättmätiga utbrytningar »på frivillighetens väg».

Jag får således beklaga, att de tre jordkommissionernas grundsatser fortfarande ligga på hyllan och icke, medan tid är, bliva föremål för ett bedömande och icke ens läggas till grund för en utredning, vilken, därest ej svar vinnes även på dessa spörsmål, blir en utredning, som inte har så synnerligen stort värde för en social lösning av förevarande jordfråga.

Herr statsrådet **Linders**: Herr talman! Jag vill endast till det svar jag lämnat tillägga, att detta ju står fullt i överensstämmelse med vad riksdagen har skrivit och motiverat, att man skall företaga en sådan utredning som den här åsyftade. Sedan kan man ju uppfatta denna utredning och dess utförande på olika sätt. Jag tror icke, att man bör underskatta de påpekanden, som äro gjorda, så att man verkligen finner, att man redan vid denna förberedande överläggning om saken förstår, att de sociala synpunkterna komma att spela en viktig roll vid det slutliga avgörandet. Att döma av en skrivelse, som jag har i min hand, ha vederbörande själva haft klart för sig detta, i det de givit uttryck åt, att det är av utomordentligt stor vikt, att den utredning, som statsmakterna nu igångsatt, erhåller verkligt effektivt stöd av jordägarna själva, så att den kommer att lämna tillfyllestgörande resultat, och, det tillägges, att man kan vara förvissad därom, att detta resultat blir av avgörande betydelse för frågan. Huruvida statsmakterna för framtiden skola lösa de jordsociala problemen under frivilligt samarbete med jordägarna eller om de komma att beträda tvångslagstiftningens väg. Om man skulle förlora sig i detaljer alltför mycket redan nu, skulle otvivelaktigt arbetet och det slutliga resultatet komma att fördröjas. Och jag för min del är personligen övertygad om, att det nog kommer att möta svårigheter att i alla avseenden hävda de synpunkter, som exempelvis herr Lindhagen och jag ha på dessa frågor, och att det kanske en gång blir oundgängligen nödvändigt att tillgripa tvångslagstiftning, men dessa frågor om hur man skall förfara vid ett avgörande torde man dock få belysta av den utredning, som nu är i gång.

Herr **Lindhagen**: Jordbruksministern har med sitt sista anförande i om möjligt ännu högre grad understrukt det befogade i de farhågor, som jag tillät mig uttala. Men jag förstår honom å andra sidan utomordentligt väl, han betonade vad riksdagen sagt. Jag vill då säga, att var och en är bättre än sitt rykte, och riksdagen har i sin skrivelse dock icke tagit avstånd från de av jordkommissionen framförda synpunkterna. Den har helt enkelt icke befattat sig med dem. Regeringen behöver ej befara, att den kommer i konflikt med riksdagens majoritet, om den i hänvändelsen till jordägarna ej glömmet bort vissa grundläggande detaljer. För övrigt den, som inte vill förlora sig i detaljer, av vilka livet dock består, den måste lätteligen förr eller senare förlora sig själv. Detta är min erfarenhet även i politiken.

När jordbruksministern sade, att det inte vore lätt att hävda de synpunkter.

som han och jag hysa, så vill jag säga, att jag förstår honom. Men jag står inte här som partiman, utan jag har från början varit med och försökt bilda mig en egen uppfattning om huru dessa frågor mänskligt skola lösas. Dessa åsikter ha i gamla tider varit omfattade med hänförelse både av konservativa och liberala. I varje händelse måste man väl föra fram sin grundsyn på saken, framför allt i en riksförsamling. Jag tror, att alla partiers benägenhet att söka kompromissa ihop en sak redan i regeringen förstör den ledande grundsynen och det verkligt praktiska resultatet för folket. Det måste komma ett annat system, åtminstone efter den nu levande generationen.

Ang. undersökningen om frivillig avyttring av arrendjordbruk m. m.
(Forts.)

Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet **Linders**, som meddelat, att han vid detta sammanträde ämnade besvara herr Wohlins interpellation angående ifrågasatt statsingripande för sockerbetsodlingens tryggande, erhöll nu åter ordet och anförde: Riksdagens första kammare har den 13 april 1926 lämnat sitt bifall till en av herr N. R. Wohlin till kammaren gjord anhållan att till mig få framställa följande spörsmål:

Ang. ifrågasatt statsingripande för sockerbetsodlingens tryggande.

Vilka skäl hava varit för herr statsrådet bestämmande vid beslutet att icke tillstyrka Kungl. Maj:t att framlägga proposition för riksdagen med förslag till åtgärd för betodlingens tryggande?

Vid den redogörelse för min befattning med spörsmålet om sockerbetsodlingens vidmakthållande under inuevarande år, som jag går att lämna såsom ett svar på den till mig ställda frågan, anhåller jag till en början att få något beröra de direkta förhandlingar mellan svenska sockerfabriksaktiebolaget och Skånes betodlares centralförening, som ägde rum under sistförflutna vinter.

Sedan mellan nyssnämnda båda parter gällande kontrakt angående betodling från betodlarnas sida uppsagts och uppsägningen av bolaget godkänts, påbörjades den 23 sistförflidna oktober förhandlingar mellan parterna för åstadkommande av ett nytt avtal. Dessa förhandlingar, som leddes av en utav parterna gemensamt utsedd opartisk ordförande, pågingo under tiden till och med årsskiftet utan att leda till något resultat. Under nyss angivna tid hade, såsom jag här i kammaren anförde den 17 februari vid behandlingen av motioner angående åtgärder för tryggande av den inhemska sockerproduktionen, ingen av parterna, vare sig direkt eller ens med en antydning, vänt sig till mig angående statsingripande. Tvärtom hade jag ett mycket bestämt intryck av att de underhandlande voro inställda på att själva inbördes klara upp sina mellanhavanden, varför jag inskränkte mig till att utifrån följa förhandlingarna.

I mitten av januari infann sig emellertid parternas gemensamma ordförande hos mig och redogjorde för förhandlingarnas dåvarande läge. Utav denna redogörelse framgick, att båda parterna var för sig fixerat bestämda ståndpunkter, som den motsatta parten icke velat godtaga, men också att något försök att medla mellan parterna icke gjorts. Jag ansåg mig därför böra uppmana ordföranden att fortsätta förhandlingarna för att om möjligt uppnå ett bestämt slutresultat. I det läget bringades emellertid frågan genom förut omnämnda motioner inför riksdagen. Någon anledning för mig att här redogöra för frågans riksdagsbehandling kan icke föreligga, varför jag i det avseendet inskränker mig till att erinra om att jag i mitt nyss berörda anförande i denna kammare förklarade att regeringen skulle med uppmärksamhet följa saken och dess vidare utveckling samt att, när förhandlingarna under deras dåvarande ledning fortskridit så långt, de överhuvud taget kunde utan att leda till någon överenskommelse, regeringen givetvis vore beredd att lämna sin

Ang. ifrågasatt statsingripande för sockerbetsodlingens tryggande.
(Forts.)

medverka till fortsatta förhandlingar för att om möjligt bringa frågan till en lycklig lösning.

Sedan riksdagen den 17 februari fattat sitt beslut, upptogs ånyo förhandlingar mellan parterna. Så snart ett av ordföranden framställt medlingsförslag blivit av båda parterna avslaget och förhandlingarna avbrutits, utan att något resultat nåtts, tillkallade jag den 12 mars efter av Kungl. Maj:t givet bemyndigande en särskild kommission för medling mellan de båda parterna.

Efter ingående förhandlingar med förutnämnda båda parter avgav medlingskommissionen den 27 mars rapport inför mig, varvid meddelades, att även kommissionen funnit medlingens väg oframkomlig. Den hade därför ansett, att någon annan utväg icke återstode än att efter ett konstaterande av det yttersta bud, vartill parterna var för sig kunde förmås, förberedande undersöka ett eventuellt statsingripande. I detta avseende meddelade kommissionen, att den ej kunnat förmå parterna att principiellt ena sig om en betalningsnorm för sockerbeter i förhållande till sockerpriset samt att den därför inriktat sig på att förmå parterna att för innevarande år lämna nyssnämnda tvistefråga öppen för att i stället överväga en överenskommelse mera i anslutning till 1924 års avtal, ehuru med ett fixerat minimipris. Sockerbolaget hade förklarat sig villigt att medverka till en dylik lösning av konflikten samt efter åtskilliga förhandlingar förmåtts att erbjuda ett fast grund- och minimipris av kronor 2: 30 per deciton 16-procentiga betor vid ett pris per kg. å krossad melis av 45 öre och därunder samt med tillägg av 7 öre per deciton för varje öre nämnda sockerpris eventuellt stege utöver 45 öre, varjämte skulle tillämpas hittills gällande bestämmelser för högre sockerhalt. Kommissionen förklarade sig, med hänsyn till att bolaget finge bära all risk för ett ytterligare prisfall, anse bolagets anbud rimligt. Från betodlareföreningens sida hade däremot någon villighet till ett undanskjutande av den principiella tvistefrågan för detta år icke försports. Visserligen hade dess förhandlare förklarat sig vilja sänka kravet på minimipris från kronor 3: 15 till kronor 3: — per deciton 16-procentiga betor men samtidigt vidhållit, att detta minimipris skulle vara produkten av sju gånger sockerpriset, vilket ju innebar ett vidhållande av föreningens ursprungliga ståndpunkt i fråga om betalning för betorna i förhållande till sockerpriset. Denna ståndpunkt hade bolaget med all styrka förklarat ur sin synpunkt oacceptabel, varjämte den enligt av kommissionen verkställd utredning hade visat sig vila på i viss mån felaktiga förutsättningar. Då någon utsikt att genom förhandlingar komma längre icke syntes föreligga förklarade kommissionen sig i skrivelse till betodlareföreningens styrelsen den 26 mars beredd att rekommendera regeringen att gå in för en direkt statssubvention av den storlek, att betodlarna skulle tillerkännas följande prislestämning för sockerbetsleverans under 1926: ett grund- och minimipris av kronor 2: 75 per deciton 16-procentiga betor vid och under ett pris per kg. å krossad melis av 45 öre med tillägg av 7 öre per deciton för varje öre nämnda sockerpris eventuellt komme att överstiga 45 öre, vartill skulle komma hittills stadgade tillägg för högre sockerhalt. Vid normal sockerbetsodling beräknade kommissionen det efter dessa grunder behövliga statsanslaget till ungefär 5 miljoner kronor, varav $4\frac{1}{2}$ inom det stora bolagets och $\frac{1}{2}$ inom det lilla bolagets område. Som svar på denna förfrågan erhöll kommissionen följande dag ett telegrafiskt meddelande från betodlareföreningens styrelse av följande lydelse: »Styrelsen finner i går avlämnade förslaget icke kunna godtagas». Efter mottagandet av detta telegram anmälde kommissionen i skrivelse till mig samma dag, att dess medlingsarbete icke lett till uppgörelse mellan parterna, varjämte kommissionen meddelade parterna att något medlingsförslag från dess sida icke vore att emotse. Slutligen har betodlareföreningens stämma å sammanträde den 30 mars givit styrelsens förhandlingssätt sin sanktion.

En anslutning till den av kommissionen som enda återstående utväg betecknade lösningen innebar förvisso betänkliga konsekvenser ur näringspolitisk synpunkt. Jag kände mig därjämte icke helt övertygad om att vare sig bolagets eller betodlarnas bidrag till vidmakthållandet av sockerbetsodlingen och råsockerproduktionen inom landet vid godtagande av kommissionens förslag blevo tillräckligt stora. Det oaktat var jag, för den händelse betodlareföreningens underhandlare hade accepterat detta förslag, starkt betänkt på att under ärendets fortsatta handläggning tillråda regeringen, vars ståndpunkt icke innefattade annat statsingripande än medling mellan parterna, att träda in för en dylik subvention till det belopp, som vid ingående prövning kunde anses oundgängligen nödvändigt för att ernå ett ur det allmännas synpunkt tillfredsställande resultat.

Den ställning betodlareföreningens styrelse intog, gjorde det emellertid omöjligt för mig att ifrågasätta något sådant regeringens ingripande. Med hänsyn till betodlareföreningens ställningstagande, ansåg jag ytterligare försök att komma till ett resultat utsiktslösa. En mening, som delades av kommissionen. En dylik aktion skulle allenast hos lantmännen ha vidmakthållit grundlösa förhoppningar och därigenom förhindrat vårarbetet.

Sedermera har betodlareföreningens stämma ånyo sammanträtt den 8 april, därvid den med en ytterligt knapp majoritet beslutat revidera sin ståndpunkt. Stämmans nya erbjudande innebär ett vidhållande av principen om betprisets förhållande till sockerpriset, ehuru väl nu medgives att från krossmelispriset först får dragas den s. k. grosshandelsrabatten, innan multipliceringen sker. Dessutom sänkes kravet på minimipris till kronor 2:80. Såsom ett ultimatum i tolfte timman måste detta betodlarnas sista erbjudande betecknas som rätt meningslöst. Medlingskommissionen har också vid sammanträde med sockerbolagets styrelse den 10 april konstaterat, att bolaget icke ville acceptera den betalningsnorm för sockerbetor i förhållande till sockerpriset, som betodlarnas anbud innebär. Detta skulle alltså endast kunna leda till resultat för den händelse statsmakterna där bakom ställde sin garanti.

Det torde emellertid vara självklart, att om jag ställde mig tveksam inför konsekvenserna i fråga om det av medlingskommissionen ifrågasatta förslaget, denna tveksamhet måste övergå till ett bestämt avvisande av ett statsingripande av sistberörda innebörd. Tydligt är nämligen, att om statsmakterna ginge in för att garantera betodlarna ersättning för betorna i ett visst förhållande till sockerpriset, detta förhållande för framtiden skulle av betodlarna betraktas såsom det av statsmakterna erkänt riktiga, varför i den mån sockerbolaget icke kunde förmås att erkänna denna betalningsnorm, krav komme att ställas på statens fortsatta garanti. Innan det överhuvud taget kunde bliva möjligt för staten att giva sitt stöd åt en linje, enligt vilken sockerbetspriset skulle bestämmas i förhållande till sockerpriset, måste krävas att sockerbolag och betodlare i princip äro ense om en dylik linje, vilket, enligt vad jag inhämtat, från kommissionens sida med styrka hävdats inför parterna.

Redan det anförda torde vara tillräckligt för att visa, att betodlarnas senaste anbud varit från det allmännas sida oacceptabelt. Men även minimipriset verkar i samma riktning. Ju högre ett av staten garanterat minimipris sättes, desto längre kommer nämligen kraven på en fortsatt statsgaranti att vidhållas och desto mera betänksam måste man ställa sig med hänsyn till de framtida konsekvenserna. Då det dessutom torde vara självklart, att ett av staten garanterat betpris icke får tilltagas så att sockerbetsodlingen blir direkt lönande utan så att även betodlarna få lov att offra något för fördelen av en dylik odlings vidmakthållande för framtiden, är ett minimipris av kronor 2:80 per deciton under nuvarande konjunktur att anse som väl högt. Jag anser följaktligen, att betodlareföreningens senaste anbud skulle för staten medföra

Ang. ifrågasatt statsingripande för sockerbetsodlingens tryggande.

(Forts.)

Ang. ifrågasatt statsingripande för sockerbetsodlingens tryggande.

(Forts.)

mer än skäligen uppföringar och innebära sådana konsekvenser för framtiden, att jag funnit uteslutet att med nyssnämnda anbud som utgångspunkt inom regeringen förorda subventionsåtgärder till sockerbetsodlingens betryggande.

I tidningspressen men även annorstädes har förmenats, att det vore oriktigt att inskränka försöken att trygga betodlingen till ansträngningar för åstadkommande av en uppgörelse mellan svenska sockerfabriksaktiebolaget och Skånes betodlars centralförening. Det har sålunda sagts att t. ex. på Gotland och Öland äro lantmännen villiga att odla till sämre villkor än den skånska betodlareföreningen. Jag har under hand förhört mig, huruvida betodlareföreningarna i de icke-skånska länen vore villiga att sluta avtal oberoende av den skånska föreningens ställning, men måst konstatera, att så icke är fallet. Jag anser uteslutet, att ett statsingripande speciellt till dessa provinserns hjälp skulle lett till åstadkommande av någon nämnvärd betodling. Att tillråda statsmakterna att taga ett så vanskligt steg, som en statssubvention åt en viss näringsgren under alla förhållanden är, utan visshet om resultatet, har jag icke ansett möjligt.

Även andra uppslag till frågans lösning hava ju ställts under diskussion. Sålunda läser en av direktörerna i svenska sockerfabriksaktiebolaget ha förklarat, att fyra öres tullförhöjning skulle räddat sockerbetsodlingen. Oavsett att jag av principiella skäl icke skulle vilja beträda denna väg och att riksdagens medverkan därtill också synes utesluten, tror jag dessutom, att nyss anförda uppfattning är oriktig. Ty en dylik åtgärd skulle ju inneburi, att statshjälpen lämnats åt bolaget, som därefter fått erbjuda odlarna de villkor, på vilka de varit villiga att odla. Men trots tullförhöjningen skulle säkerligen bolaget icke velat medgiva en betalning enligt odlarnas former sju gånger sockerpriset, så mycket mindre som tullförhöjningen kommit med i det sockerpris, som sjudubblingen skulle gälla. Resultatet hade fortfarande blivit en olöslig konflikt mellan bolaget och odlarna. Sedan är det nog troligt, att tullförhöjningen medfört, att bolaget kunnat bjuda ett betpris, som under hand godtagits av odlarna utanför Skåne men som säkerligen icke medfört någon nämnvärd utbrytning ur den skånska betodlareföreningen och sålunda ingen avsevärdare betodling heller därstädes. Någon större betydelse för motverkan av den hotande arbetslösheten, vunnas därför med all sannolikhet icke på denna väg.

Det är på grund av de överväganden, jag nu skildrat, som jag kommit fram till den åsikten att någon utväg, varigenom sockerbetsodlingen kunnat tryggas under innevarande år och som tillika varit ur det allmännas synpunkt acceptabel, icke stått till buds. Det har därför varit mig, som dock mer än de flesta här närvarande vet vad sockerbetsodling och sockerproduktion betyder för våra sydliga provinser och vilka svårigheter och bekymmer en inställd sockerbetsodling medför, omöjligt att ifrågasätta den handräckning från statsmakternas sida, som skulle behöfts för att utfylla avståndet mellan parternas ståndpunkter.

Det är naturligt, om man i dag, då den vissheten torde vara klar för en var, att sockerbetsodlingen i år blir i mycket hög grad begränsad, frågar sig, vad som bör göras för att om möjligt förebygga en liknande situation nästa år. Man torde icke i detta nu kunna utpeka den säkra kungsvägen i detta avseende. För min egen del kommer jag att med uppmärksamhet följa frågans utveckling och vidtaga de åtgärder, som kunna komma att visa sig lämpliga. En sak torde man kanske böra i sinom tid på allvar överväga — och det är upptagandet av nya förhandlingar mellan bolaget och betodlareföreningen i syfte att bringa den vid årets förhandlingar verkliga stötestenen ur världen, d. v. s. att få löst frågan om betprisets förhållande till sockerpriset. Kanske en dylik överenskommelse icke skall visa sig lika omöjlig att ernå om någon tid, då förhand-

lingarna kunna ske utan intryck av att sådden står för dörren och då känslan för sockerbetsodlingens värde är mera levande än under den nyss förflutna vintern. Vinnes en dylik överenskommelse, blir det kanske också lättare att komma överens under kommande års skiftande lägen — dit tyckes man ha kommit i vårt grannland Danmark, där trots krisläget och utan statens inblandning avtal om betodling träffades den 13 innevarande april.

*Ang. ifrågasatt statsin-
gripande
för socker-
betsodlingens
tryggande.
(Forts.)*

Herr **Wohlin**: Jag ber att till herr statsrådet få framföra mitt tack för det av honom lämnade svaret på min interpellation.

Då jag tillåtit mig att framställa den fråga, som nu av statsrådet besvarats, har det givetvis varit därför att det är av vikt att känna de synpunkter, som jordbrukets främste representant inom vårt största politiska parti anlagt på detta års mest brännande jordbrukspolitiska spörsmål. Det är emellertid icke endast av detta skäl, som jag anser den nu lämnade redogörelsen vara av intresse. Jag håller nämligen före, att, om man också icke i närvarande stund kan därom hysa några bestämda åsikter, sannolikheten likväl talar för, att sockerfrågan i en eller annan form skall återkomma i framtiden. Med hänsyn till något kommande års förnyade behandling av denna fråga måste det ju vara av så mycket större betydelse att få höra de skäl, som för jordbruksministern varit avgörande, då han detta år icke ansett sig böra tillstyrka Kungl. Maj:it att föreslå några statsåtgärder till betodlingens tryggande. Jag vill emellertid tillägga, att då jag hyser förhoppning om att sockerfrågan icke skall vara utagerad med den sorgliga utgång den fått detta år, så grundar jag dessa förhoppningar mindre på statsrådets försäkran, att han skall med uppmärksamhet följa frågan jämväl i fortsättningen, än på andra och mera reella grunder. Herr statsrådets nu avgivna förnyade förklaring i sockerfrågan, att han skall »med uppmärksamhet följa» densamma, förefaller mig när jag betraktar den utveckling, som ägt rum, vara ett ganska platoniskt och för alla, som äro intresserade av denna näring, föga hoppfullt uttalande.

Då jag tillåtit mig att framställa min interpellation, har jag självfallet betraktat denna stora fråga med samma ögon, varmed så många ledamöter av riksdagen betraktade densamma under debatten i medio av februari månad. Jag ser icke detta spörsmål ur vare sig betodlarnas eller sockerbolagets eventuella privatekonomiska synpunkter. Jag saknar varje anledning att betrakta frågan ur dessa synpunkter och detta så mycket mer som vederhäftiga representanter för de sydsvenska lantmännen tydligt låtit förstå, att betodlarna i denna fråga icke äro någon starkare intresserad part. Större delen av de sydsvenska betodlarna betrakta icke den utgång frågan fått såsom för dem privatekonomiskt ofördelaktig. Betodlarna sitta icke i sjön. De ha aldrig begärt något statsunderstöd för sitt vidkommande. De ha genom den omläggning av jordbrukskulturen, som blivit en följd av frågans ur rikspolitisk synpunkt ytterst ledsamma utgång, skapat sig åtskilliga utvägar att tillvarata sina intressen genom för dem mindre riskfyllda odlingar än sockerbetodlingen. Jag har icke heller någon anledning att betrakta spörsmålet ur sockerbolagets synpunkt, och detta så mycket mindre som jag dels anser sockerbolagets intressesynpunkt i denna fråga vara underordnad och dels icke är så alldeles säker på, att sockerbolaget förlorar så mycket genom den nu inträdda situationen. Nej, det är denna gång liksom tillförne uteslutande ur den svenska nationalhushållningens synpunkt som jag anser att sockerfrågan bör betraktas i detta sammanhang. Det är också ur denna nationalekonomiska synpunkt som man har att skärskåda innehållet i och värdet av statsrådets nyss lämnade redogörelse. Jag kan då icke underlåta att i förbigående bemärka, att de nationalekonomiska princip-synpunkterna på detta stora och viktiga spörsmål fingo en mycket underordnad plats i den förklaring, som statsrådet uppläste, en förklaring, som egent-

Ang. ifrågasatt statsin-gripande för sockerbetsodlingens tryggande.
(Forts.)

ligen sysslade med en rad av smärre detaljer i fråga om de förhandlingar, som ägt rum mellan parterna och med medlingskommissionen, spørsmål av merendels ganska ringa och underordnad betydelse i förhållande till de stora synpunkter, som jag hade väntat av statsrådet i hans redogörelse för sina synpunkter på denna fråga. Hela hans anförande var egentligen endast ett referat av vad som i förhandlingsväg förekommit, och det mesta kände man förut.

Nu veta vi ju alla, att herr statsrådet har en ingående kännedom om vad betodlingens nedläggande eller reduktion till en minimal omfattning betyder för det ekonomiska livet i södra Sveriges bygder, och jag behöver därför icke uppehålla mig vid denna fråga. Statsrådet är såsom praktisk jordbrukare förtrogen med betodlingens inverkan på det sydsvenska jordbrukets produktivitet på ett helt annat sätt än exempelvis jag, som tillåtit sig interpellera statsrådet i denna fråga. Såsom uppvuxen i södra Sveriges bygder, känner också statsrådet de återverkningar av mångahanda slag, som sockerbetodlingens nedläggande kommer att få för det ekonomiska livet därnere på olika områden. Han vet bättre än många andra i denna kammare, att den situation, som inträffat, betyder förminskad inkomst och stora förluster för en mängd näringsidkare i södra Sveriges bygder, för industrier och hantverkare, för järnvägsbolag och för de kommunala förvaltningarna. Han vet, att 6,000 å 7,000 arbetare i råsockerfabrikerna komma att bli arbetslösa — kanske antalet är något mindre, det vet han bättre än jag. Han känner ytterligare, att 30,000 å 40,000 arbetare och arbeterskor i små levnadsomständigheter icke endast i de sydsvenska provinserna utan jämväl i de norr därom belägna, i Småland och andra trakter, sedan många år tillbaka haft en ovärderlig biförtjänst av arbetet på betfälten och han vet likaväl som någon annan av oss, vilken kalamitet, som betodlingens reduktion till ringa omfattning innebär för denna massa småfolk i de sydsvenska provinserna. Konsekvensen av att han vet allt detta och av att han är verkligt sakkunnig i fråga om södra Sveriges ekonomiska förhållanden är emellertid, att hans ansvar för uraktlåtenheten att vidtaga lämpliga åtgärder i detta fall blir så ofantligt mycket större än om jordbruksministern varit en annan person, som växt upp, låt mig exempelvis säga i övre Norrland, och som icke ägt den personliga kännedom om förhållandena i södra Sverige, som statsrådet besitter.

Jag må säga, att med de nationalekonomiska synpunkter, jag anlägger på denna fråga, innebär vad som nu inträffat en av de största näringspolitiska katastrofer, som drabbat vårt land under de senare åren. Jag har av praktiska lantbrukare fått veta, att sockerbetskulturen medfört en betydande förhöjning i den sydsvenska jordens växtkraft, att denna under decennierna och mansåldrars hängivet arbete av framstående pionärer och med statsmakternas stöd uppamade sockerbetsodling kommit södra Sveriges jordbrukskultur att blomstra upp i en grad, som man för ett femtiotal år sedan knappast trodde vara möjligt. Jag har fått lära mig, vad det innebär, att en gröda som sockerbetorna skjutes in i växtcirkulationen, icke blott med hänsyn till denna grödas stora nationalekonomiska betydelse i och för sig utan även med hänsyn till den ökade bruttoavkastning, som härigenom uppstår jämväl för andra viktiga grödor i cirkulationen. Jag kan själv bättre bedöma vilken betydelse denna odling har för det ekonomiska livet i övrigt i södra Sveriges bygder, ty det faller ju mera inom området för min kompetens. Jag kan bedöma, vilken inverkan vad som inträffat får på de sydsvenska transportföretagen, på mångahanda grenar av det sydsvenska hantverket, vilkas utövere ha sin utkomst genom det biträde de lämna sockerbetsodlingen och sockerfabrikerna, på åtskilliga sydsvenska industriers omsättning. För mig är det icke heller svårt att förstå, vilken arbetslöshetsfråga av första ordningen, som kommer att uppstå genom betodlingens nedläggande. Jag får också understryka de svåra skadorna av att vår han-

delsbalans genom inställandet eller den starka reduktionen av sockerbetsodlingen kommer att på sin negativa sida få en stor post av många miljoner kronor. Man förstår vilken tyngande inverkan detta kommer att få på vårt land ej minst i dessa dagar, då det produktiva arbetet mera än någonsin är en oundgänglig förutsättning icke blott för vårt folks allmänna välfärd utan även för alla de socialpolitiska anstalter, vilka den nuvarande regeringen ägnar ett så stort intresse. Alla åtgärder, som sänka vår nationella produktions kapacitet, äro ju direkt ägnade att försämra villkoren och utsikterna för hela den socialpolitik, som regeringen gjort till sin. Samtidigt med att regeringen härutinnan ställer stora krav på statskassan, byser den ett launt och ringa intresse för det produktiva arbete, som skapar de erforderliga medlen för dess socialpolitik.

Nu sade herr statsrådet, att förhandlingar hade pågått mellan parterna under sistlidna höst och att i januari månad i år en redogörelse angående förhandlingarnas förlopp hade tillställts honom av den utsedde opartiske förhandlingsmannen. Detta är ju för oss alla väl känt. Det är också väl känt av statsrådets anförande i debatten den 17 februari, att statsrådet uppmanat nämnde förmedlingsman att fortsätta sina bemödanden att bringa parternas ståndpunkter närmare varandra. Jag är glad över, att statsrådet vid omnämmandet av de vid riksdagens början väckta motionerna icke återupprepade ett påstående, som fälldes under debatten i februari och varav den socialdemokratiska pressen sedermera gjort ett rätt stort nummer, nämligen att dessa motioner skulle på något sätt ha förhalat förhandlingarna mellan parterna och otillbörligt fördröjt slutförandet av dessa förhandlingar. Jag är glad, säger jag, att statsrådet icke gjort denna åsikt till sin, ty den åsikten är uppenbarligen felaktig. Förhandlingarna hade, enligt vad som då bestämt uppgavs, kommit till en död punkt och riksdagens handläggning under några korta veckor av de väckta motionerna invercade icke ett spår på förhandlingarnas uttänjande. Statsrådet lovade då i februari månad att tillsätta en medlingskommission, och denna blev också sedermera tillsatt. Den försökte, på sätt den lämnade redogörelsen giver vid handen, att föra parternas ståndpunkter närmare varandra. I sin redogörelse för kommissionens uppfattning och åtgärder förklarade nu herr statsrådet, att kommissionen på ett relativt tidigt stadium hade under hand hos statsrådet föreslagit ett regeringsingripande, byggt på förutsättningen av ett betpris av 2 kronor och 75 öre per 100 kg. 16-procentiga betor med ett tillägg av 7 öre per deciton för varje öre, varmed sockerpriset översteg siffran 45 öre, vilket skulle innebära, såsom herr statsrådet nämnde, en statsuppsättning av omkring 5 miljoner kronor. Förvisso, fortsatte statsrådet, hyste han »betänklighet» med hänsyn till konsekvenserna ur näringspolitisk synpunkt av ett dylikt förslag och detta så mycket mera, som han fann kommissionens förslag icke vara ett säkert uttryck för de yttersta ståndpunkter, till vilka parterna enligt hans mening borde vara beredda att sträcka sig för att en statens medverkan till betodlingens tryggande skulle komma ifråga. Emellertid var statsrådet, som han uttryckte sig, »starkt betänkt på» att föreslå Kongl. Maj:t en åtgärd under de angivna förutsättningarna. Men det är skillnad mellan att vara starkt betänkt på en sak och att vara besluten för en sak. Just detta statsrådets svävande uttryckssätt i den nu lämnade redogörelsen uppfattar jag som ett bevis på riktigheten av den uppfattning, som jag och många med mig hyst under de gångna månaderna nämligen, att herr statsrådet i denna fråga icke intagit den fasta och beslutsamma ståndpunkt, som hade varit önskvärd. Det har varit ett drag av tveksamhet och vacklande i herr statsrådets hela behandling av detta ärende, och medan man i allmänhet anser, att jordbrukets främste representant i en dylik rikspolitisk fråga bör gå i spetsen och taga ledningen, så har herr statsrådet här icke gjort detta utan fastmera i sitt svar till och med skylt ifrån sig på andra parter för den olyckliga utgången.

Ang. ifrågasatt statsingripande för sockerbetsodlingens tryggande.
(Forts.)

Ang. ifrågasatt statsin-gripande för socker-betsodlingens tryggande.
(Forts.)

Han har icke inför kammaren tagit på sig huvudansvaret för den situation, som inträtt, och även detta betraktar jag såsom en anmärkningsvärd brist i herr statsrådets uppfattning om sitt ansvar i denna fråga.

Det låter sig naturligtvis göra att inför kammaren lämna en säkerligen korrekt framställning av dessa förhandlingars olika faser, att påpeka detaljer i desamma, där den ena eller andra parten eventuellt kunde ha förfarit något annorlunda, att understryka vissa mindre viktiga punkter, som under förhandlingsarbetet varit föremål för diskussion och överbäganden i olika riktningar. Men det är icke detta, herr statsråd, som i dag är huvudsaken, utan huvudsaken är nu att få fastslaget, om herr statsrådet var fast besluten att under de förutsättningar, som angåvos i kommissionens förslag av den 26 mars, tillstyrka Kungl. Maj:t en positiv åtgärd för betodlingens tryggande, en åtgärd, som tydligen var så mycket mera ofrånkomlig som det redan i februari månad stod klart även för många av dem inom kammaren, som vid det tillfället icke biträdde de i ämnet väckta motionerna, att utan en dylik statsmedverkan kunde på grund av världsmarknadens läge detta år ett resultat icke förväntas. Jag har den uppfattningen, att icke endast den minoritet, som då önskade en skrivelse till regeringen, utan även många inom den majoritet, som motsatte sig denna skrivelse, utgingo från såsom ganska självfallet och naturligt, att herr statsrådet även utan en dylik påminnelse från riksdagen skulle göra sitt yttersta för att bringa denna fråga till en relativt lycklig utgång och att herr statsrådet icke skulle försumma, att när den lämpliga tidpunkten vore inne, föreslå riksdagen en åtgärd för betodlingens säkerställande. Jag tror, att jag icke tager miste, om jag säger, att det i riksdagens båda kamrar finns många personer, såväl inom herr statsrådets eget läger som även inom andra grupper av riksdagen, vilka betraktat det såsom ganska självfallet, att en dylik åtgärd skulle av herr statsrådet förväntas, även om icke riksdagen i februari månad särskilt skrev om den saken.

Om jag skulle tolka herr statsrådets yttrande, att han var starkt betänkt på att föreslå Kungl. Maj:t en sådan åtgärd med utgångspunkt från medlingskommissionens förslag av den 26 mars, på det sättet, att han verkligen var besluten att föreslå en dylik åtgärd — om, säger jag, jag skulle våga tolka uttrycket »starkt betänkt» på detta positiva sätt — så förefaller det mig som om den bestämda negativa ståndpunkt, som herr statsrådet tog till ett senare uppkommet förslag om ett fast betpris, som endast med 5 öre per 100 kg. betor översteg kommissionsförslaget av den 26 mars, icke kunde innebära en tillräckligt stor avvikelse från kommissionsförslaget av den 26 mars för att motivera denna herr statsrådets senare intagna avvisande hållning. Nu har herr statsrådet icke heller sagt, att det var skillnaden mellan de olika priserna, 2.80 och 2.75, som för honom hade sådan betydelse, utan han har i stället framhållit, att det för honom härvidlag avgörande var att parterna icke kunde komma överens — icke om detta minimipris, där man väl aldrig trott någon överenskommelse vara möjlig — utan om principen i fråga om halvdelningen efter vissa grunder av sockerpriset, en princip, varom man visserligen, såvitt jag förstår, å ömse sidor i väsentliga delar var ense, men varom meningarna skilde sig med avseende å den utgångspunkt för beräkningen, som låg i sockerhalten av betorna och jämväl i ytterligare en eller annan detalj. Jag tror emellertid, att det icke heller kunde vara riktigt att låta denna meningsskiljaktighet angående sättet för beräkningen av det sockerpris, som skulle halveras av de båda parterna, få den stora betydelse, att statsrådet på den grunden behövde övergå från villighet att göra något till fast beslutsamhet att ingenting göra. Ty sådant läget var talar den största sannolikhet för att utöver den ungefärliga siffra, som medlingskommissionen angav den 26 mars, hade statsmakternas »uppoffring», som det kallas, för betodlingens tryggande icke behövt sträcka

sig. Så mycket mer har man anledning tycka, att herr statsrådets behandling av hela denna fråga varit famlande och felaktig, som kort efter att det definitiva avslaget kom från herr statsrådets sida, underrättelserna utifrån gävo vid handen, att den överproduktion av rörsocker på världsmarknaden, som alla visste vara den egentliga anledningen till sockerkrisen, redan väckt vederbörandes oro och bekymmer nere på Cuba, ja både där och även på Java lett till regeringsförslag om en icke oväsentlig inskränkning av rörsockerproduktionen med därav tydligen följande tendenser till stegring i sockerpriset, måhända till normalisering inom icke alltför avlägsen framtid av förhållandena på den internationella sockermarknaden. Det är alldeles klart, att i medio av februari månad detta år kunde ingen här i kammaren med någon tvärsäkerhet uttala sig om huruvida sockerkrisen vore att betrakta såsom en mera momentan företeelse eller komme att sträcka sina verkningar långt framåt. På direkta förfrågningar härom måste man naturligtvis svara med all varsamhet, och man kunde endast uttala vissa förmodanden med hänsyn till analogier med andra företeelser på världsmarknaden efter kriget. Nu kom såsom ett svar dessa meddelanden om rörsockerproduktionens begränsning med hänsyn till det låga sockerpriset några dagar allenast efter det herr statsrådet svarat sitt blanka nej på alla önskningsor om en tryggad betodling, och antydande åtminstone riktigheten av vår uppfattning, att detta abnormt låga sockerpris i år icke kommer att kunna bli bestående någon lång följd av år framåt. Och därmed är det också åtminstone en antydning given om att herr statsrådets betänkligheter med hänsyn till en fortsatt »subvention» — han använder nu för sin del det ordet, men jag använder det icke — för sockerbetsodlingens och sockerbetsindustriens stödjande svårligen kunna grundas på de rapporter, som från olika håll av världen kommit oss tillhanda redan i april månad detta år.

Ur principell näringspolitisk synpunkt har jag uppfattningen, att det icke är riktigt — och på den punkten är jag nog överens med herr statsrådet — att med konstlade medel inom vårt land upprätthålla näringar, vilka uppenbarligen sakna förutsättningar att fortbestå i framtiden. Jag tror, att en sådan form av långt driven eller överdriven protektionism icke är förenlig med sunda nationalekonomiska principer. Under årens och årtiondenas förlopp kan det ju icke vara riktigt att genom statsingripanden av olika slag stödja näringar, som berövats sitt underlag genom förhållanden ute i världen, som synas komma att bli bestående. Skulle den internationella sockerproduktionen förväntas komma att gestalta sig på sådant sätt, att den svenska sockerbetsodlingen icke utan väsentligt ökat skydd under årtionden framåt skulle kunna bestå i tillnärmelsevis sin förra omfattning, ja, då hade det ju för statsmakterna här i landet blivit en mycket ledsam men likväl nödtvungen åtgärd att undersöka vad som med hänsyn härtill kunnat göras för att bevara en rest av denna odling och denna industri. Men det är icke klarlagt, att ett sådant förhållande föreligger med avseende å sockerbetsodlingen inom Sverige och den därpå byggda råsockerindustrien. Det har icke visats, att den europeiska betodlingen med hänsyn till den transoceanska rörsockerodlingens utveckling under en lång framtid kommer att bli oräntabel. Tecknen tyda snarare på motsatsen, och det är ett förhastande från herr statsrådets sida, då han alldeles avvisat förslagen att detta år trygga betodlingen. Jag erinrar även om att den hållning, som i denna fråga intagits av den nuvarande regeringen och av regeringens anhängare, bjärt kontrasterar mot regeringspartiets ståndpunkt i fråga om vissa andra näringspolitiska frågor, för att taga ett exempel, fönsterglasindustrien. För några veckor sedan var man ju på de mest auktoritativa håll inom regeringspartiet beredd att förorda ett tullskydd för denna industri, som enligt beräkningar uppgår till större delen av arbetskostnaderna inom samma industri, villig alltså att förorda en högprotektionistisk ståndpunkt med avseende å en näring, som enligt min uppfattning

Anm. ifrågasatt statsingripande för sockerbetsodlingens tryggande.
(Forts.)

Ang. ifrågasatt statsin-
gripande
för socker-
betsodlingens
tryggande.
(Forts.)

visserligen också är viktig och värd att leva men som likväl i förhållande till denna stora sydsvenska sockerbetsodling och den därpå byggda industrien uppenbarligen är en näring av andra eller tredje rangens vikt. Men då gällde det icke heller några sydsvenska lantbrukssynpunkter, då gällde det ett mera exklusivt fackföreningsintresse, och, herr statsråd, det är det, som gör skillnaden så stor, på en falsk och en äkta spanjor! Jag skulle ju också, fastän jag ogärna gör det, vilja erinra om med vilken beredvillighet den nuvarande regeringen gått storfinsansens intressen till mötes här i landet, för att taga ett exempel, vid utanordnandet av den icke ringa summa, som en viss bank fick under fjolårets höst med hänsyn till dess iråkade obestånd på grund av ganska oförsiktiga engagemang. Denna samverkan mellan socialdemokrati och storfinsans, som framskytnat under senare år på olika områden, förefaller den nuvarande regeringen vara naturligare än att hjälpa en stor svensk odling från dess fullständiga undergång, hjälpa tiotusental av det svenska småfolket i olika delar av Sydsverige att få en ringa och efterlängtd arbetsförtjänst. Det är en underlig demokrati, som gör sig gällande i denna näringspolitik, och jag får verkligen säga, att jag tror mig här spåra vissa förvittringssymtom inom hela den socialdemokratiska idé- och näringspolitiken, när jag nu tillåter mig göra dessa helt näraliggande och naturliga jämförelser.

Jag står icke här såsom någon representant för Skånes eller andra provinserns betodlare. Det har tillräckligt framgått av mina inledningsord. Jag har ju icke sysslat med betodling, jag har icke heller några sockeraktier och jag har överhuvud taget intet privatekonomiskt intresse i denna fråga. Men jag har tillåtit mig att ha en nationalekonomisk uppfattning i frågan, och denna nationalekonomiska uppfattning säger mig, att herr statsrådets principiella motvilja att här tillgripa en rationell åtgärd för denna närings tryggande icke står i överensstämmelse med vad jag anser vara en sund nationalekonomi. Herr statsrådet använde upprepade gånger ordet »subvention» för att sedermera ingå på en kritik av förslaget om att genom en måttlig tullförhöjning trygga denna odling och den därpå byggda förädlingsindustrien. Jag får säga, att vad subventionspolitiken angår, har jag aldrig uttalat mig för en sådan och icke under frågans förberedande behandling givit till känna, att jag vore villig att ansluta mig till en åtgärd, varigenom man utav skattemedel toge en summa, som lades på riksstaten, för säkerställande av denna odling och denna industri. Jag har från början ställt mig på den ståndpunkten, att det rationellaste medlet för att trygga dessa viktiga näringar har varit en lämpligt avpassad, ganska obetydlig, glidande tullsats på socker, och jag hyser fortfarande i dag samma uppfattning om det rationellaste medlet för denna frågas lösning. Den omständigheten att riksdagen i februari månad avlog en motion om förhöjning av den fasta tullen på socker, har enligt de konstitutionella experternas mening icke på något sätt utgjort hinder för regeringen att framlägga en proposition med förslag om en glidande tullsats på socker. Herr statsrådet berörde denna linje och förklarade bl. a., att han av principiella skäl icke ville beträda denna väg samt att riksdagens medverkan därtill vore utesluten. Ja, då får jag återigen förklara, att dessa principiella synpunkter, som herr statsrådet hyser beträffande våra näringspolitiska spörsmål och de rationella vägarna att skydda viktiga svenska näringar, icke stå i överensstämmelse med min uppfattning och, tror jag, med många andras uppfattning om vad som kan vara det mest rationella i detta hänseende. Men mest överraskad blev jag av tillägget, att denna utväg skulle vara avvisad jämväl därför, att riksdagens medverkan därtill enligt herr statsrådets uppfattning vore utesluten. Det betyder ju, att ett statsråd och en regering underlåter att för riksdagen framlägga ett förslag, även om det kan bottna i det sakligt mest riktiga övertvägande, därför att man förväntar sig en majoritet emot det förslaget. Det är väl att driva regeringslösheten ett ganska långt

stycke, ty nog har det väl alltid varit den riktiga uppfattningen här i landet, att om en regering och ett statsråd efter noggrann omprövning finner en viss utväg vara den rationella och riktiga för en frågas lösning, så låter han icke avhålla sig från förslag i den riktningen av den omständigheten, att han förväntar sig, att en riksdagsmajoritet avslår detsamma. Gör man det, så kommer man ju in på ett system, där Kungl. Maj:ts initiativkraft och initiativskyldighet fullständigt neutraliseras och paralyseras av förmodade olustkänslor med hänsyn till ett kommande voteringsnederlag, och då är det icke mycket kvar av tron och förhoppningen på starka och dugande riksregeringar här i Sverige, till vilka jag visserligen aldrig något ögonblick kommit att räkna den nu sittande regeringen.

Jag får säga till sist, att herr statsrådets tro, åt vilken han gav uttryck i slutet av sitt anförande, att denna fråga kommer tillbaka, den vill jag taga fasta på såsom ett värdefullt medgivande. Jag har redan sagt att jag trots vad som nu förekommit, personligen icke heller vill tro, att denna svenska odling och denna svenska industri med sin nära hundraåriga historia, skola vara för alltid dömda till undergång på grund av detta års händelser. Herr statsrådet Linders' uraktlåtenhet anno 1926 får dock icke bli anledning till att en så stor svensk näring och så många därtill knutna andra näringar skola alldeles spolieras. Jag tager fasta på herr statsrådets tanke, att frågan kommer tillbaka, ehuru väl jag icke vill sticka under stol med att åtskilliga bedömare av sydsvenskt jordbruk härutinnan ha en mera pessimistisk uppfattning och för mig utvecklade den tron, att sockerbetsodlingen i Sverige efter den katastrof, som nu genom herr statsrådets passivitet inträtt, kanske kommer att för framtiden bli starkt reducerad i förhållande till sin nuvarande omfattning. Näväl, låtom oss emellertid hoppas, att frågan kommer tillbaka! Då vill jag bara säga, att de åtgärder som förberedelsevis lämpligen böra vidtagas för att till något följande år bringa denna fråga i ett ur nationalekonomisk synpunkt riktigt läge, ganska litet befördras av att det blir herr statsrådet Linders, som kommer att omhänderha dessa åtgärder och att saken nog skulle vinna på om detta arbete leddes av en annan representant för det svenska jordbruket.

Herr statsrådet Linders: Herr greve och talman, mina herrar! Jag skall visst icke inlägga någon gensaga mot det sista uttryck, som interpellanten fällde, men jag tillåter mig ändå den reflexionen, att även med den styrka, som den ärade interpellanten vid ett och annat tillfälle manifesterar, hade det säkerligen ej lyckats honom att bringa till en lösning den konflikt mellan betodlarna och sockerbolagen, som denna gång uppstått. Må vara att det ur det helas synpunkt kan vara rätt att lägga synpunkten av nationalhushållningen i förgrunden, men jag kan dock icke säga, att interpellanten vid framställandet av sin interpellation eller i sitt yttrande här har koncentrerat sig på en lösning av det problem, som föreligger, efter nationalhushållningens grundsatser. Och för övrigt är det ofta så, att även de mest genomtänkta, nationalekonomiskt grundade förslag kunna lida skeppsbrott på förhållanden, som man icke kan komma till rätta med.

Här har det dock varit fråga om tvenne parter, som från början ha förhandlat för att inbördes komma överens utan att begära statens mellankomst men också utan att visa något nämnvärt tillmötesgående mot varandra. Herr Wohlin har själv i sitt anförande från denna kammars talarstol förklarat, att sockerbolaget ej hade något intresse av att få saken löst, och — sade han — det är också tydligt av vad vederhäftiga målsmän för jordbruksnäringen upprepade gånger förklarat, att icke heller betodlarna varit så intresserade för sockerbetsodlingen. Detta står visserligen i den bjärtaste motsats till herr

*Ang. ifrågasatt statsin-
gripande
för socker-
betsodlingens
tryggande.*
(Forts.)

Ang. ifrågasatt statsingripande för sockerbetsoodlingens tryggande.
(Forts.)

Wohlins strax därefter följande uttalande om, i vilken grad de sydsvenska provinserna äro beroende av denna näringsgren. Därvid betonade herr Wohlin också att jordbrukarna vore i mycket hög grad intresserade av denna odling. Den betydde så ofantligt mycket för deras hushållning, för skiftesbruket och rent ekonomiskt. Ja, jag vill då säga herr Wohlin, att då har tyvärr det skånska jordbrukets representation vid förhandlingarna illa förstått sin uppgift, när det ifrån vissa av underhandlarna gång på gång förklarats under den vinter, som gått, och under denna vår, att något djupare intresse från jordbrukarnas sida ej fanns för att få denna fråga löst, såvida de icke finge vad de begärt.

Jag är den första att räcka herr Wohlin handen i fråga om den uppfattningen, att det är en verkligt betydelsefull fråga för jordbruket i de sydsvenska landsdelarna att vidmakthålla betodlingen. Den har direkt och indirekt så oerhörda fördelar, att den bygd, där betodling under sommarens lopp bedrivits, är lätt att skilja från varje annan ort. Men just därför smärtar det mig så mycket oerhördare, att man icke skall komma till något resultat. Jag vet, att utöver de beräkningar, som gjorts officiellt eller halvofficiellt i denna fråga, finns det tusentals småbrukare där nere, som sitta och räkna på sitt eget enkla sätt och veta, att de just på sockerbetodlingen ha sina förnämsta inkomster, när de själva jämte sina familjemedlemmar sköta betodlingen. Även dessa, som räkna på det sättet, äro för närvarande i stor utsträckning avstängda från odlingen. Jag känner väl omfattningen av de olyckliga följderna av inställd betodling. Dock tror jag, att herr Wohlin i vissa avseenden något överdrev. Ty det bör kanske erinras att man en gång förr under senare år genomlevt betydande inskränkning. Det var år 1922, då icke hälften — jag tror knappast mer än tredjedelen — av normala betarealen var odlad på grund av tidigare överproduktion av socker.

Sedan kom herr Wohlin in på min insats för att lösa denna fråga, och det förstår jag ju av herr Wohlins resonemang, att han öppet och klart förklarar mig inkompetent att lösa denna fråga. Men vad har herr Wohlin själv att bjuda på? Ingenting annat än ett förslag, som även i Sverige har haft sin historia i fråga om spannmålspolitiken, nämligen glidtullarna. Det exemplet är icke så värst efterföljansvärt, och ett nytt projekt i den vägen skulle säkert icke kunna genomföras. Då jag sade i mitt interpellationssvar, att tullvägen icke var framkomlig, visade jag först mina skäl därför och sedan nämnde jag i förbigående, att den vägen icke heller syntes vara framkomlig i riksdagen. Det blir likväl för mig icke avgörande, huruvida riksdagsmajoriteten är för eller emot ett förslag för att jag skall framlägga det samma, men jag skall själv vara övertygad om att den lösningen stämmer överens med sina synpunkter och min åskådning, jag måste tro, att just den lösning, jag vill ha fram, innebär en god lösning.

Herr Wohlin förklarar, att jag icke var tillräckligt positiv i mitt görande inför den situation, som efter hand utvecklats sig. Jag vill då först beträffande kommissionens förslag säga, att från dess sida var det ett uttryckligt förbehåll för att kommissionen, som den sade, skulle rekommendera ett förslag till regeringen, som skulle innebära ett direkt statsingripande eller en direkt statshjälp — om vi vilja säga på det viset — att parterna skulle ha godkänt den ståndpunkt, som kommissionen kommit till. Men det framgick ju av redogörelsen, att redan samma dag, som kommissionen kommit upp för att framlägga resultatet för mig, hade den strax efter sig betodlarunderhandlarnas telegram, att de ej kunde godtaga förslaget. När jag nu sade, att även om jag icke i allo gillade förslagets synpunkter, så var jag ändå beredd och hade tänkt framlägga ett förslag till en positiv lösning, så innebar det givetvis, att jag under tiden hade övervägt

vilka möjligheter som funnos och att jag slutligen genom kommissionens redogörelse hade kommit till klarhet om, att det ej var möjligt att sammanjämka parternas ståndpunkter, utan det blev mellanrum, som det ej var möjligt att fylla allenast genom parternas eftergifter. Under de sista dagarna då medlingskommissionen arbetade nere i Malmö hade jag bl. a. gjort en undersökning. Huruvida järnvägarna skulle vilja vara med om att sänka frakterna för att på det viset bidra till en lösning. Därifrån hade jag just inhämtat ett ganska gynnsamt svar. Det är givet, att vid utarbetandet av ett förslag skulle även hänsyn tagits till detta. Men det villkoret förefaller självklart, att ett positivt förslag skulle byggas efter linjer, som parterna godtagit var och en för sin del. Den situationen förelåg således icke vid detta tillfälle, då eljest möjligheten till en positiv lösning bort övervägas. Betodlarföreningens svar borttog varje möjlighet att bygga ett förslag efter de grunder, som kommissionen hade tänkt sig. Och längre hade jag icke något ögonblick tänkt att gå. Det skäl, jag hade — för att fatta mig kort — att utan vidare avfärda det allra senaste förslaget från betodlarföreningens sida, har jag ju redan redogjort för. Det hade icke fått formen av ett medlingsförslag, utan det var ett rent ultimatum.

Om vi nu skulle vara överens om, att näringspolitiska, nationalekonomiska hänsyn kunde hava motiverat ett ingripande i ett fall som detta, så måste man ändå göra klart för sig, att man måste ha parterna med på vissa enhetliga grunder. Vi kunna med de allra kraftigaste nationalekonomiska och rikspolitiska argument, som vi än vilja använda, varken tvinga svenska sockerbolagen att betala sockerbetorna, såsom vi diktera, eller tvinga betodlarna att odla betor till ett pris, som de icke anse antagbart från sin sida. På det strandade försöken att åstadkomma en lösning. Jag hade hela tiden trots, att lösningen skulle komma att koncentrera sig i första rummet omkring en uppgift att fastställa priset för sockerbetor i förhållande till sockerpriset. Det lyckades emellertid ej. Såsom jag sagt i mitt svar, har kommissionen sökt tränga sig fram till en lösning i detta fall. Jag har själv i slutet av interpellationssvaret framhållit, att det blir det centrala i en eventuellt kommande lösning.

Jag kan alltså icke se, att saken förelegat på sådant sätt, att jag haft möjlighet att framkomma med ett positivt förslag, men om de förutsättningar, för vilka jag redogjort i mitt interpellationssvar, hade förefunnits, d. v. s. om jag hade haft stöd från parterna för en lösning, hade jag varit beredd att påtaga mig ansvaret och framlägga ett förslag i den riktning, som kommissionen hade tänkt sig. Om jag hade funnit, att det fanns en verklig och godtagbar lösning, som inneburit betingelser för betodlingens upprätthållande, skulle jag, som sagt, ha sört för förslag härom.

Herr Wohlin ordade om, att vi icke hade näringspolitiskt intresse, att vi icke ville tillgodose industrien och icke ens ville se till, att arbetarna få arbete vid de industrier, som kunna sättas i gång inom landet, inom de näringsgrenar, där arbete kan fås. Det är enligt mitt sätt att se en oriktig utgångspunkt, herr Wohlin, att använda för ett sådant uttalande. Jag undrar, vad herr Wohlin säger om det utslag av näringspolitik, som nu sveper fram över de sydsvenska bygderna, då arbetet lägges ned — det arbete, som eventuellt kunde komma i gång — på grund av en fullständig blockad gentemot de odlare, som vilja odla. Jag spørjer efter detta, då jag hör herr Wohlins uttalande om oss och vårt näringspolitiska intresse.

Nog kan herr Wohlin påstå, att han ej representerar något intresse på ena eller andra hållet, men herr Wohlin sitter ju dock som representant för en viss grupp av betodlarna i södra Sverige, så att alldeles obetagen att få impulser och synpunkter på sitt sätt är han väl ändå ej. Och därför, när han talar om en falsk och en äkta spanjor, få ju herrarna själva avgöra, vem han avser. Är

Ang. ifrågasatt statsin-gripande för sockerbetsodlingens tryggande.
(Forts.)

det professorn, som gör agitatoriska uttalanden från talarstolen, eller är det småbrukaren, som försöker leta sig till en förnuftig uppfattning om den här dryftade frågan?

Jag vill sluta med att förklara, att den lösning, som jag hade kunnat sätta in alla mina krafter på, saknat de förutsättningar, varom jag redan förut i interpellationssvaret talat. Men om möjligheterna hade förelegat, skulle jag icke ett ögonblick tvekat att göra vad på mig ankommit.

Herr Klefbeck: Herr talman! Jag är icke det minsta sakkunnig på detta område, men jag har icke kunnat underlåta att efter de anföranden, som här hållits, få föra fram några synpunkter ifrån det parti, som jag tillhör.

Vi ha här hört en ingående och intressant föreläsning i det föreliggande ämnet, med mycket starkt beklagande av det läge, i vilket vår sockerfråga här i landet kommit. Grundtonen i detta anförande var ett mycket starkt fördömande av den person, som vid Konungens bord har att tillvarataga jordbrukets intressen. Då skulle man ha väntat, att den, som med sådan myndighet kritiserat vad som här åtgjorts, i sitt långa föredrag hade kommit med något enda praktiskt positivt uppslag. Om man granskar innehållet av vad han yttrade, finner man, huru han helt allmänt betonade, att man måste hjälpa en så stor och viktig näring ur dess nödläge. Men vad som skulle göras för att hjälpa den fingo vi ej höra förrän långt fram på slutet. Då gav nämligen herr Wohlin en liten antydning om att glidande tullar på socker borde införas. Vi ha om dessa glidande tullar haft mycket tråkiga erfarenheter på ett annat område, men det skall jag ej uppehålla mig vid utan bara föra i kammarens erinran, att samme talare i början av sin föreläsning tämligen tydligt gav uttryck åt den meningen, att sådana tullar egentligen endast skulle hjälpa sockerbolagen men icke betodlarna. Det är ju också mycket lätt att kritisera; det är svårare att angiva några positiva riktlinjer.

Om jag nu skulle uppehålla mig vid själva kritiken, så hörde jag först, att talaren mycket starkt fördömde statsrådets svar på interpellationen från den formella synpunkten närmast, att det ej innehöll något annat än en framställning av de åtgärder, som vidtagits under hösten och vintern för att föra de båda stridiga intressena närmare varandra. Och det som statsrådet nu tillkännagav, sade herr Wohlin, hade vi till stor del fått höra redan i februari i år. Det var nästan detsamma, och det var känt för oss allesammans. Det förefaller mig ganska naturligt, att om en och samma fråga är föremål för behandling två olika gånger vid en och samma riksdag, regeringen, som då redogör för vad som i ärendet åtgjorts, icke kan ha något egentligen nytt att meddela andra gången till vad den hade första gången; ty dessa åtgärder ha ju varit desamma, oberoende av den tidpunkt, när dess åtgärder påtalas. Och om nu herr Wohlin eller någon annan skulle framställa en interpellation i maj och då fråga vad regeringen gjort, får han väl höra samma sak för tredje gången.

Den rent materiella sidan av saken skulle jag också vidröra. Det var ju där den starkaste kritiken insattes. Jordbruksministern hade visat sin fullkomliga inkompetens därigenom att han iakttagit fullständig passivitet, varit vacklande och obeslutsam o. s. v. Jag vill då påminna om, att jordbruksministern nu liksom sist redogjorde för de upprepade försök, som från hans sida verkstälts för att föra sockerbolagen och betodlarna varandra till mötes och för att åstadkomma en uppgörelse. Jag frågar mig då, vilken annan positiv åtgärd som skulle kunnat vara av större betydelse för att rädda vår sockernäring, än om en överenskommelse hade kunnat komma till stånd mellan dessa stridiga parter. Jag frågar mig även: Hur skulle man på andra vägar kunnat komma till det äsyftade resultatet? Det kan väl aldrig komma i fråga,

att man genom något slags tvång skulle förelägga betodlarna att odla betor, och lika litet kan det väl ifrågakomma, att man under alla förhållanden och på vilka villkor som helst skulle gå in för statsunderstöd. Man måste ju försöka se saken från rent nationalekonomisk synpunkt. Man måste ju tänka över, under vilka förhållanden en sådan näring är för vårt land naturlig och kan bära sig. Man måste försöka bedöma, om det närvarande läget är rent tillfälligt eller om det är fara för att detta läge skall bli ungefär detsamma i framtiden. Man måste väl göra klart för sig sådana saker och inrätta sin villighet att lämna understöd efter det ena eller andra förhållandet. Ävenså måste man väl fråga sig: Om jag går in för ett statsunderstöd nu och får till stånd en betodling på grund härav, hur långt vill jag gå i fortsättningen? Vill jag stanna för ett nu tänkt belopp, vill jag avveckla det efter vissa år eller vill jag eventuellt öka statsunderstödet en annan gång för att hålla rörelsen i gång, för att få utdelning på aktierna och mera sådant? Sådana synpunkter synes det mig, att man måste överväga i en så viktig fråga och icke bara säga, att alla skola ha statsunderstöd för att kunna driva sin verksamhet.

Det var en sak, som herr Wohlin också gjorde mycket stort nummer av, och det var det, att statsrådet sade, att han vid ett visst tillfälle varit mycket »starkt betänkt på» att vidtaga vissa åtgärder, men ej »besluten» att göra det. Och hade han nu varit besluten att göra det, hade han varit en utmärkt man, men eftersom han bara varit starkt betänkt på det, vore han alldeles undermålig. Ja, jag förstår statsrådet så väl. När man ej kan dekretera någonting, utan är beroende av två mycket starka och säkra parter, vilkas åtgöranden det först och sist kommer an på, måste man väl ta hänsyn till deras tankar, deras villighet att förhandla med varandra och deras beslut att gå så och så långt eller icke. Man kan väl ej, synes det mig, ha en på förhand given ståndpunkt, när man skall träda in mellan två stridande parter, utan man får väl lov att rätta sig efter de uppstående förhållandena och vara allvarligt betänkt på att vid varje nytt läge göra det bästa möjliga.

Sedan skall jag bara säga ett litet ord till. Det finns, tror jag, ingen enda i denna kammare, som ej på det allra djupaste beklagar det läge, i vilket denna sockerfråga nu kommit. Herr Wohlin är icke ensam om att känna det så djupt och allvarligt, som det framgick av hela hans anförande, att han gjorde. Men det är en sak. En annan sak är att söka göra gällande utåt, att den som ytterst bär ansvaret för läget nu är just vår jordbruksminister. Detta att han vill flytta över ansvaret på honom från dem, som åtminstone enligt min mening böra bära det, nämligen dessa parter, som ej på något vis velat komma varandra till mötes, det har jag känt mig uppfordrad att protestera emot. När det gått så långt, att betodlarföreningen vid mycket höga böter förbjudit betodlarna att odla betor till det pris, som bolagen erbjudit sig att betala, och man sedan kommer och skyller den uteblivna betodlingen, den uteblivna arbetsförtjänsten på statsrådet och icke på dem, som på detta sätt icke blott underlåtit att gå in i förhandlingar med varandra, utan rent av vid bötesansvar förhindrat betodling, då kan jag åtminstone icke vara med. Jag anser ej, att det är rättvist att säga, att statsrådet här handlat oförsvärligt, utan betodlareföreningen.

Sedan må herr Wohlin med sin utomordentliga förmåga och sin stora nationalekonomiska kunskap gärna skjuta mig sönder och samman, så att jag ej blir värd någonting. Det bryr jag mig icke om. Jag har velat säga detta av rent vanlig känsla för vad sanning och rätt kräver. Jag menar, att ansvaret skall läggas där det bör ligga, och att man icke har rätt att, därför att läget är fruktansvärt svårt och bekymmersamt och på allt sätt beklagligt, taga en person för huvudet, som har gjort allt vad han kunnat för att åstadkomma bättre förhållanden.

Ang. ifrågasatt statsin-gripande för socker-betsodlingens tryggande.
(Forts.)

Ang. ifrågasatt statsin-gripande för socker-betsodlingens tryggande.
(Forts.)

Herr **Björnsson**: Den ärade interpellanten började sitt anförande med ett uttalande av innebörd, att han ej väntade sig något understöd från den n. v. jordbruksministrernas sida, i den mån det gällde att söka råda bot i betodlingskrisen. Detta hans uttalande fanns tydligen nedskrivet i hans koncept, innan han hört jordbruksministrernas svar på interpellationen, och därmed har herr Wohlin uppenbarligen visat, att meningen med hans interpellation icke varit att söka åstadkomma någon positiv insats till betfrågans lösning, utan fastmera att försöka ställa till ett räfst- och rättarting i fråga om ansvaret för den olyckliga situation, i vilken vi kommit.

Jag tillhör inom bevillningsutskottet den majoritet, som har ansvaret för utformningen av det utlåtande, på vilket riksdagen den 17 februari grundade sitt beslut i sockerfrågan. Det är därför för mig en angelägen sak att försöka något klarlägga begreppen i denna fråga, sedan nu herr Wohlin gjort sitt bästa för att så mycket som möjligt bringa dem i oordning och oreda. Herr Wohlin sade mycket riktigt, att de intressen, som i främsta rummet skulle skadas av ett nedläggande av betodlingen, icke äro jordbrukarintressena; betodlarna sitta icke i sjön — för att använda herr Wohlins uttryck — och bli således icke våta under det kommande året, och sockerbruksbolagets aktieägare skola sannolikt ha nytta av att ingen betodling kommer till stånd. Det är säkerligen i huvudsak riktigt. Vilka är det då, som komma att få lida den största skadan på det hela? Jo, det är i allra främsta rummet de många småbrukare och arbetare, som icke få tillfälle att göra några förtjänster under sommaren eller förtjänster i den utsträckning, som de annars kunnat påräkna. Det är då litet underligt, att den, som gör sig till tolk för dessas sak, är icke en representant, som står arbetarna närmare än vad herr Wohlin hittills gjort. Jag har icke kunnat förklara denna paradox på annat sätt än att möjligen jordbrukarna faktiskt ändå anse sig göra förluster eller att de anse sig ha möjlighet till vinster av annat slag än ekonomiska. Eller också detta, att professor Wohlin hoppas att efter sommarens val få arbetarnas mandat för att kunna föra arbetarnas talan i större utsträckning än hittills skett. Då herr Wohlin sade, att han såg hela saken icke från privatintressenas utan från de stora nationalekonomiska synpunkternas sida, tänkte man sig herr Wohlin på en mycket hög lärostol i Uppsala, predikande sund nationalekonomi för folket. Jag vill säga, att om han talat så högt, att hans röst hörts till betodlareföreningens stämma, hade verkligen hans tal icke varit överflödigt, men här är det säkerligen överflödigt, ty vi äro allesammans fullt på det klara med den stora betydelsen av betodlingen.

Jag vill till en början söka klarställa vad riksdagens beslut den 17 februari innebar. Det innebar, såvitt jag förstår, att en deciderad majoritet i riksdagen sade bestämt nej till varje förslag att öka statssubventionen för betodlingen genom en tullförhöjning av det ena eller andra slaget eller genom differentialbeskattning av utländskt socker. I detta sammanhang förvånade det mig mycket, att herr Wohlin beskyller regeringen för svaghet därför att den icke kommer med förslag i just den riktning, som herr Wohlin anser vara den rätta. Nu har visserligen chefen för jordbruksdepartementet förklarat, att han icke har samma övertygelse som herr Wohlin, utan den rakt motsatta. Men att det skulle föreligga en regeringslöshet, därför att en regering tar hänsyn till majoritetsförhållandena i riksdagen, det förvånar mig, att herr Wohlin tillåter sig säga och påstå. Herr Wohlin har en gång tillhört en regering, som framlagt ett förslag i försvarsfrågan, vilket icke på något sätt ur sakliga synpunkter överensstämde med regeringsmedlemmarnas personliga uppfattning om vad som var nödvändigt eller önskligt, utan som utslutande var lagt såsom ett förslag, vilket skulle äga möjlighet att kunna i riksdagen genomföras. Det är nu så, att herr Wohlin begär av en regering ett förslag, som går rakt emot

majoritetens ställning, medan han själv varit med om förslag, som äro direkt avpassade efter majoritetens åsikt. Det är sådant, herr Wohlin, som konstituerar skillnaden mellan en falsk och en äkta spanjor.

Herr Wohlin tillät sig också små angrepp på det socialdemokratiska partiet med utgångspunkt från denna fråga. Jag är mycket glad över att herr Wohlin givit anledning till en liten debatt i denna fråga, alldeles oberoende därav att det förefaller mig som om herr Wohlin icke vore den som i första hand kunde göra sig till talesman för betodlingen. Herr Wohlin hade visserligen lovat att betrakta saken uteslutande ur nationalekonomiska synpunkter, men helt plötsligt var han emellertid nere bland mycket partipolitiskt präglade synpunkter. Det är också sådant, herr Wohlin, som konstituerar skillnaden mellan en falsk och en äkta spanjor.

Herr Wohlin förklarade sig vara övertygad om att det socialdemokratiska partiet nu börjat knyta intima förbindelser med storfinansen. Jag vet icke vad vår bankfinans anser därom, och jag vet icke heller om herr Wohlin syftar på socialdemokratiska partiets stöd, då det gällde att hjälpa Jordbrukarbanken. Det kan väl näppeligen vara så, och för övrigt tycker jag, att ett sådant klander från herr Wohlins sida knappast är berättigat, när herr Wohlin tillhört en regering, vilken i varje fall icke var mer avlägsen från det privata bankintresset i detta land än det socialdemokratiska partiet. Sådant är också betecknande för skillnaden mellan en falsk och en äkta spanjor.

Ja, herr talman, om det nu emellertid gäller att verkligen försöka reda ut, hur ansvaret för vad som skett bör fördelas, tror jag, att ett upprepande av vad tidigare i dag sagts knappast kan undvikas.

Det föreligger, skulle man kunna säga, i detta sammanhang en företeelse, som är relativt ny i vårt land, den nämligen att priserna på jordbruksprodukter skola beräknas på grundval av på förhand gjorda kostnadskalkyler. Vårt lands jordbrukare ha fått till sin ledning bl. a. produktionskostnadskalkyler för betor. Jag vill icke om dessa kalkyler bestämt påstå, att de icke äro riktiga. Men om deras riktighet icke är alldeles otvivelaktig, har den, som får folk att tro på sådana kalkyler, ett ganska stort ansvar. Jag har jämfört dessa kalkyler med motsvarande danska och funnit grundad anledning till tvevel i fråga om vissa detaljer. Men även om man tekniskt bokföringsmässigt utför dessa kalkyler riktigt, äro de i alla fall ingenting annat än statistiska medeltal, som säkert icke äro allmängiltiga och därför icke kunna vara vägledande för den enskilde odlaren. Det är icke sådana statistiska medeltal, som kunna avgöra, huruvida betodlingen för den ene eller andre jordbrukaren blir lönande eller icke. Om vi tänka oss motsvarande tillvägagångssätt i fråga om andra ekonomiska förhandlingar t. ex. mellan arbetsgivare och arbetare inom industrien, skulle det vara ungefär detsamma, som om arbetarparten lät en statistiker räkna ut åt sig, huru stora levnadskostnaderna äro, och gjorde upp denna statistik på det sättet, att man i ett rent på måfå insamlat material icke toge hänsyn till exempel till en abnormt stor försörjningsplikt hos dem, man haft att räkna med. Uppenbarligen skulle man då göra sig skyldig till ett mycket stort fel. Nu ha emellertid de skånska betodlarna icke nöjt sig med att kräva just det betpris, som av kostnadskalkyler angivas såsom normala, utan de ha gått ett steg vidare genom att kräva sex å sju procent mera, och de ha hållit fast vid detta överdrivna krav in i det sista. Jag vill erinra om vad chefen för jordbruksdepartementet yttrade, nämligen att detta krav att få lägga sjuttonprocentiga betor till utgångspunkt för alla kalkyler släpptes först sista dagen, då medlingskommissionen var nere i Skåne. Det var visst den 27 mars, således för jämnt en månad sedan.

Sedan frågar man sig, om det här överhuvud taget varit möjligt att få en överenskommelse i intressekonflikten. Då den första förutsättningen är, att

*Ang. ifrågasatt statsin-
gripande
för socker-
betodlingens
tryggande.
(Forts.)*

Ang. ifrågasatt statsin-gripande för sockerbetsodlingens tryggande.
(Forts.)

båda parterna åtminstone äro besjälade av den övertygelsen, att det är ett gemensamt intresse att komma till samförstånd, frågar jag: har betodlarföreningen visat denna övertygelse i handling? Såvitt jag kan förstå, har den icke gjort det. Det kan icke sägas vittna om samförståndsvilja, då man envetet håller fast vid kravet på en viss norm för betalande av sockerbetor. Och när förhandlingarna sedan hade brutit genom att betodlareföreningens stämma avslagit medlingskommissionens förslag, vilket bland annat innebar ett löfte om eller i varje fall förutsatte en statssubvention, är bristen på samförståndsvilja klart ådagalagd.

Beträffande först frågan om statssubvention vill jag konstatera, att, såsom herr Wohlin mycket riktigt anförde, det inom bevillningsutskottets majoritet och således säkert även inom riksdagens majoritet i februari månad fanns åtskilliga personer, som trots principiella betänkligheter icke skulle vägrat sin röst för statssubvention, om den nämligen hade kunnat hållas inom rimliga gränser och givit skäligt resultat. Dit hörde jag, och jag skulle kunna namnge ett par till.

Även om man emellertid inte reflekterar på medlingskommissionens förslag, innefattande bl. a. villkor om statssubvention på ett stort belopp, hade det av betodlareföreningens styrelse kunnat väntas en förklaring av ungefär följande innehåll: Vi ha fått ett anbud av sockerbolaget eller medlingskommissionen, vilket vi icke kunna finna ekonomiskt förenligt med våra intressen att antaga för samtliga våra medlemmar, men det finnes sannolikt en massa av våra medlemmar, för vilka en odling på föreslagna villkor i allt fall skulle vara lönande, och då finna vi det helt naturligt, att de, som t. ex. bo nära en råsockerfabrik eller hava en så god jord, att de få en skörd betydligt överstigande medelskörden, de må odla betor. — Har nu betodlarföreningen gjort detta? Nej, den har förklarat strejk. Då betodlarföreningen förklarade strejk, började den icke med att sätta upp några röda blockadplakat på telefonstolpar eller försöka förfölja dem, som skulle bliva strejkbrytare med sådana där historier, som skulle medföra, att åkarpslagens tillämpning hängde över deras huvuden. Vi hava icke någon åkarpslag, då det gäller monopolistiska strejker av sådan typ, som den det här är fråga om. Betodlarföreningen har i regel helt andra hjälpmedel, än dem som falla under åkarpslagen. Den behöver icke nöja sig med att »försöka» tvinga någon underlåta att mottaga erbjudet arbete, utan faktiskt och fullkomligt strafflöst genomföra tvånget genom att göra det ekonomiskt omöjligt för någon att antaga sådant arbete. Om betodlarföreningen haft en övermäktig motpart, om sockerbolaget hade visat sig oresonligt, eller om betodlarna stått i en svag och undertryckt ställning, då, herr talman, skulle jag icke sagt ett ord till klander om en strejk, men det har vitsordats av jordbruksministern, att sockerbolaget denna gång visat, att det velat sträcka sig så långt, som medlingskommissionen kunnat begära. Då förstär jag icke att det kan vara rimligt av Skånes betodlare att göra strejk. Ha Skånes betodlare någon ekonomisk vinst att inhösta på en strejk? Om de icke odla betor, måste de odla bl. a. vårsäd. Desto sannolikare är det då, att priset därpå till hösten skulle sjunka. De ha således sannolikt nackdelar att vänta av en allmän anslutning till strejken. Förlustrisken taga de helt säkert, då den vägen ställer i utsikt, att de kunna göra ett par mandatvinster vid sommarens landstingsmannaval. Men vem får betala kostnaderna? Jo, det är arbetarna, som få göra det, och det är de småbrukare, som icke kunna odla betor, därför att sockerfabrikerna i deras grannskap icke komma att hållas i gång. Det är vidare de hantverkare, som haft att räkna med betkampanjen som sin högsäsong, och det är kommunernas kassor och de skånska järnvägarna. Om en samhällsklass på detta sätt utan något som helst ekonomiskt ändamål skadar så vitala samhällsintressen,

kan jag, herr talman, icke finna något mera träffande ord än sabotage för ett sådant tillvägagångssätt.

Hur skall det sedan vara möjligt för herr Wohlin att kasta över ansvaret för vad som skett från betodlarföreningens ledning till annat håll? Det går sannolikt icke här i riksdagen. Hur det sedan går ute i landet, vet jag inte.

Men herr Wohlin har anlagt de nationalekonomiska synpunkterna på denna fråga. Jag vill belysa den nationalekonomiska sidan av saken. Om vi välja en annan tullskyddad näring, textilindustrin, som sysselsätter flera tiotusental arbetare, och om där utbryter en lönekonflikt, där förhandlingarna från arbetarnas sida förts på det sättet, att man till en början yrkar på, att man enligt levnadskostnadsberäkningar skulle ha en viss lön, kryddar detta krav med ett tillägg av 6—7 %, om man in i det sista hade hållit på, att man skulle dela vinsten med fabrikanten, men icke varit beredd att deltaga i förlusten, utan alltid skulle hava minimilön, och om man så till slut proklamerat en strejk, där man hade hotat med eller haft förbindelser, som man kunnat yrka på skulle mfrjas, varigenom man kunnat utestänga alla strejkbrytare, då frågar jag: skulle i ett sådant fall den ärade interpellanten och hans meningsfränder i denna kammare kunnat förebrå socialministern därför att han icke begärt ett anslag på 4 till 5 miljoner kronor för att skapa garantier för endast ett års arbetsfred? Herrarnas allmänna uppfattning om de fria ekonomiska krafternas förmåga att rätta vad människorna kröka ger mig anledning att själv lämna till svar ett bestämt nej. Herrarnas ståndpunktstagande, då det gäller att bestämma direktiven för vårt lands arbetslöshetspolitik, ger mig anledning att beteckna detta nej såsom ett kvalificerat nej.

Jag tror sålunda icke, att det finnes den minsta anledning att förebrå jordbruksministern för passivitet i denna fråga. Om man emellertid vänder sig till den viktigare frågan, vad som bör göras i fortsättningen, vill jag säga, att, såvitt jag kan förstå, är det viktigaste på detta område, att man får en så billig drift som möjligt för vår betförädlingsindustri och att man framför allt slipper ifrån en del irritationsmoment mellan jordbrukarna och sockerbolaget i denna fråga. Det kan icke nekas till, att man under hela denna frågas riksdagsbehandling haft den känslan, att de speciella jordbrukarrepresentanterna ha varit skäligen likgiltiga för utgången av sockerfrågan. Man kan förstå en sådan likgiltighet. Det har obestriddligen icke varit särskilt lönande att odla betor under de närmast föregående åren, men det har framför allt varit ett varje år upprepat gräl om betkontrakten. Man har hållit på med förhandlingar, intill dess sådden stått för dörren. Därigenom hava jordbrukarna levat i ett obehagligt osäkerhetstillstånd, och detta har sedan efterträtts av en oerhörd brådska, då det gällt att iordningställa och beså betfälten. Sådana missförhållanden måste tära på intresset för betodlingen, och jag skulle tro, att från nationalekonomisk synpunkt vore det bra att kunna komma ifrån sådana irritationsmoment: jag tror, att bästa sättet att få dem att försvinna är att göra klart för parterna, att från statens sida intet intresse kan påräknas för någon större ekonomisk hjälp, än den som hittills utgått. Det finnes tillfälle att i morgon göra detta genom att icke rösta för utförselbevisen. Jag kommer icke att rösta nej av det skälet, utan av helt andra skäl, men jag föreställer mig, att det borde kunna vara anledning för litet var av dem, som annars skulle rösta för utförselbevisen, att tänka efter, huruvida det kan vara skäl att ytterligare premiera en odling, som konkurrerar bort betodlingen.

Jag vill säga, att det är en märkvärdig skillnad mellan de stämningar, som röra sig i danska jordbrukarkretsar och i de svenska. Jag har, med anledning av att jag deltagit i denna frågas behandling, en smula följt med och studerat de danska jordbrukstidskrifterna och sett, vad jordbrukarna där sagt: Vi ha

Ang. ifrågasatt statsingripande för sockerbetsodlingens tryggande.

(Forts.)

*Ang. ifråga-
satt statsin-
gripande
för socker-
betsodlingens
tryggande.
(Forts.)*

intet att vänta av vår regering och riksdag — de ha ungefär likadan regering där som här — men det är icke därför rätt att lämna sockerbetodlingen åt sitt öde. Man har börjat räkna efter, huruvida jordbrukarna till fullo uppskattat de indirekta fördelarna av betodlingen, vilka herr Wohlin skildrade med verklig lyrik. Jag tror, att om de svenska jordbrukarna ville resonera på samma sätt som de danska, skulle säkerligen resultatet av förhandlingarna blivit ett helt annat, än vad de blivit i år. Jag skulle därför vilja rekommendera herr Wohlin att bereda sig tillfälle att på betodlarföreningens stämma hålla ett lika lyriskt jordbruksanförande, som han nyss hållit här. Mycket av det, som han sade, hade visserligen icke vare sig med sockerfrågan eller jordbruket att göra, och det skulle säkert med fördel kunna utelämnas.

Herr **Trygger**: Fastän jag kanske mindre än många är någon expert i avseende på vår sockerfråga, har jag dock icke ansett mig kunna underlåta att vid detta tillfälle uttala mig i densamma, sådan den nu föreligger, och angående regeringens, särskilt jordbruksministerns sätt att handlägga denna fråga. Enligt min mening är det att beklaga, att man från regeringshåll nästan ända till den dag som i dag är visat sig så apatisk i fråga om lösningen av denna viktiga angelägenhet. Denna regeringens ståndpunkt torde emellertid icke kunna betraktas såsom någon regeringens speciella likgiltighet för den inhemska sockerbetsodlingen och den därmed sammanhängande sockerindustrien. Vi ha ju tvärtom hört jordbruksministern upprepade gånger betyga sitt stora på sakkunskap och erfarenhet grundade intresse för denna näring, och jag för min del hyser ingen tvekan om att ett dylikt varmt intresse hos honom förefinns. Nej, förklaringen till regeringens valhänthet i detta fall ligger säkerligen på ett helt annat håll. Framför allt torde för regeringen i grunden varit avgörande, att den mer än de flesta andra betraktar den nuvarande politiska och ekonomiska världssituationen såsom i det stora hela normal. Jämvikten och stabiliteten ha enligt dess mening i väsentlig grad återkommit, och man kunde därför nästan med armarna i kors avvakta en alltjämt fortgående utveckling till lyckligare förhållanden. Det fordrades endast en stark och fast tro på fred och ekonomisk solidaritet mellan folken för att allt skall av sig självt ordna sig på bästa sätt. Ett uttryck för denna uppfattning hava vi fått i regeringens handläggning av vår försvarsfråga; ett annat uttryck för samma mentalitet äga vi i regeringens större eller mindre oberördhet av att viktiga näringar inom vårt land nästan ligga i dödsryckningarna. Klart är nämligen, att om vi verkligen hade kommit tillbaka till normala förhållanden i världen, frestelsen för var och en kunde vara stark att inrätta sig under förutsättning av deras fortvaro och låta de svårigheter, som ännu förefinns, så småningom undanröjas genom en av sig självt fortgående anpassning. Jag tror emellertid för ingen del, att denna optimistiska syn på den nuvarande världssituationen är riktig och säkert är, att den ej delas av andra nationers ledande män. Vad särskilt det ekonomiska området angår, för att nu begränsa oss till detta, så måste man sätta en bindel för sina ögon för att ej inse, att man ute i världen alltjämt vandrar på de avvägar, på vilka de särskilda staternas näringsliv intvungits genom världskriget och under efterkrigstiden, samt att vi för närvarande äro mitt uppe i en tävlan mellan de flesta nationer att genom de yttersta ansträngningar och den största hänsynslöshet återupprätta sitt mer eller mindre ödelagda välstånd och detta, om så skulle erfordras, på bekostnad av de folk, som icke vilja underkasta sig de härför erforderliga offren av arbete och försakelse. Liksom kriget i våra dagar i verkligheten icke känner andra regler än dem, som betingas av möjligheten att vinna seger, så låter sig kampen mellan folken på det ekonomiska området icke bestämmas av teorier, som under normala förhållanden kanske kunde anses vara berättigade, utan var och en,

som vill skydda sitt välstånd, måste använda de metoder, som den abnorma situation, som ännu föreligger, och konkurrenternas stridssätt göra nödvändiga. Under den nuvarande ekonomiska jämningsperioden gäller det att icke bli utslagen ur tävlingen, så att man ligger maktlös den dag, då förhållandena äntligen vunnit en verklig stabilisering. Särskilt ett land som vårt, vilket i det stora hela endast erfarit reflexverkningarna av den förödelse, som träffat andra länders näringsliv, har betydande möjligheter, om vi blott visa fasthet och klokhet, att slutligen föra sitt eget näringsliv utan alltför stora förluster i säker hamn.

Enligt min mening kan det icke vara något tvivel om, att denna allmänna synpunkt är den riktiga vid bestämmandet av vad vi böra göra, då vi ha att tillvarataga landets intressen med avseende på de särskilda näringarna och således även den, varom nu är fråga.

Vid behandlingen av sockerfrågan ha vi hört, hurusom från deras håll, som gilla regeringens *laissez-aller*-princip, gjorts gällande, att den viktigaste synpunkten vid frågans bedömande bör vara tillvaratagandet av konsumenternas intressen. Man har gjort sig möda att räkna ut, huru stor börda som skulle läggas på den sockerkonsumerande allmänheten, därest den svenska sockerbetsodlingen bereddes möjlighet att i sin hittills varande omfattning bestå under den för tillfället exemplöst svåra konkurrensen med utländskt socker. Och så har man dragit den slutsatsen, att landet skulle förlora så och så mycket, därest man sålunda uppehölle vår betodling i stället för att köpa socker för landets behov från utlandet. Tänka vi oss, att under nuvarande abnorma ekonomiska situation ett liknande förhållande — såsom i viss utsträckning redan är fallet — skulle gälla även ett större antal andra näringar, som ha sin egentliga marknad inom landet, så komme ju landet att med avseende på varje sådan näring göra en liknande förlust, om man vidtoge åtgärder för att söka hindra, att utlandet genom *dumping* eller annorledes utträngde våra produkter på vår egen marknad och ersatte dem med deras importerade varor. Men jag frågar: varthän skulle i så fall de i dessa näringar anställda taga vägen? I vissa fall skulle de kunna överföras till andra för den inhemska konsumtionen arbetande näringar. Men dessa fall äro ej talrika. I några fall kunde en del komma till användning inom våra exportnäringar. Dessa skulle ju kunna få mindre produktionskostnader genom levnadsomkostnadernas minskning i följd av de utländska varornas prisbillighet; möjligen, säger jag, om nämligen penninglönerna i samma grad sänktes. Men skulle verkligen exporten stiga i en omfattning, som gäve medel att betala den ökade importen? T. o. m. den i ekonomiska förhållanden oerfarne torde begripa, att så icke bleve fallet, åtminstone icke förrän efter lång tid. Ty även om denna anpassning vore i sig till någon del möjlig, skulle det i regel fordras genomgripande åtgärder, för att den skulle kunna äga rum. Nytt kapital, nya fasta anläggningar, utvidgade organisationer o. s. v. måste komma till, och även om detta till sist skulle kunna åstadkommas, lär den erforderliga produktionsökningen, även om för densamma utländsk marknad skulle kunna beredas, i många fall möta åtskilliga hinder utav väsentlig art.

Med vad jag nu sagt är det ingalunda min avsikt att föra talan för uppehållandet med särskilda medel av en industri, som icke kan bli bärkraftig, såvida den icke av andra skäl än ekonomiska bör i landets intresse bevaras. Jag har endast velat betona, att en tid, som den närvarande, icke är lämplig för att man skall uttala sista ordet angående en närings möjlighet eller berättigande att existera. När så mycket är flytande som för närvarande, ligger den största vikt uppå att icke rubba vad som redan består. På det ekonomiska livets område gäller det då mer än eljest, att det helas väl *n'aime pas de changements*. Framför allt får man under dessa förhållanden taga sig till vara för att anam-

Ang. ifrågasatt statsin-gripande för sockerbetsodlingens tryggande.
(Forts.)

Ang. ifrågasatt statsin-gripande för socker-betsodlingens tryggande.
(Forts.)

ma principen om det inhemska konsumtionsintressets berättigande till ovillkorligt företräde framför den inhemska producentens intresse, ty denna princip skulle i sin tillämpning medföra för en lång tid dels en sig alltjämt försämrade handelsbalans med dess menliga inverkan på vårt penningväsende och dels en väsentligt stegrad arbetslöshet. Den senare tror man emellertid på vissa håll sig kunna behärska genom understöd eller i bästa fall nödhjälpsarbeten. De härför erforderliga penningmedlen snyter man dock ej ur näsan på tuppen, utan de måste anskaffas genom ökade skatter, vilka i sin ordning höja näringsarnas och följaktligen även exportindustriens produktionskostnader. Hela denna ståndpunkt om konsumentens intressets dominerande betydelse för riket och dess innebyggares väl i jämförelse med produktionens intresse leder således i sina praktiska konsekvenser ytterst till arbetslöshet. Om denna villolära om konsumentens intressets företräde framför produktionens intresse icke överges, kommer den att medföra, att stora skaror av våra eljest så självmedvetna arbetare förvandlas till proletärer, som leva antingen på understöd eller på avlöning för ett nödhjälpsarbete, som oftast icke faller inom ramen för deras valda yrke och som, nationalekonomiskt sett, i regel saknar aktuellt värde och under alla omständigheter endast är värt en ringa bråkdel av vad det kostar det allmänna. Jag måste för min del säga, att det är mig ofattligt, huru de stora skaror arbetare, som deltaga i den svenska produktionen, kunna låta sig vilseledas av läran, att konsumenten bör gynnas även på den nationella produktionens bekostnad. Våra svenska arbetare borde vara tillräckligt intelligenta för att klart inse, att en varas något högre pris är en relativt underordnad sak i jämförelse med en tom portmonnä eller ställningen som ett samhällets nådehjon.

Detta är den syn, som jag har på hela detta problem. Men kanske jag har gjort regeringen och jordbruksministern orätt, vad deras ställning särskilt i sockerfrågan beträffar. Det är ju alltid möjligt, att man på regeringshåll varit övertygad om, att betodlarna och sockerbolaget skulle kunna bära kostnaderna för den svenska marknadens bevarande för svenskt socker eller vara villiga att på sina skuldror taga de för nämnda ändamål erforderliga förluster. Emellertid, vad som nu skett visar, om inte annat, att om man haft en dylik uppfattning på regeringshåll, har man misstagit sig. Man har misstagit sig grundligt, och man har misstagit sig med den påföljd, att landet därav lider stor skada. Emellertid, det är icke nog härmed, utan hela det sätt, varpå denna fråga har behandlats av regeringen och närmast då av jordbruksministern, ger det intrycket, att det misstag, som begåtts, har icke haft sin grund i en rätt ursäktlig felbedömning av fakta och av kausalsammanhanget mellan fakta, utan det har i själva verket berott på, att man helt lättvindigt under en lång tid åt slumpen överlämnat avgörandet i denna för vårt land så viktiga ekonomiska fråga. Jag kan emellertid icke underlåta att säga, att utav den debatt, som varit här i dag och sådan den förts från regeringsbänken, har jag fått det intrycket, att man inom regeringen i själva verket är djupt bekymrad över, att man kommit till ett sådant resultat, som det för närvarande föreliggande, d. v. s. att vi stå här inför sannolikheten att behöva utifrån förskaffa oss det socker, som vi själva kunde producera, samtidigt som stora skaror av människor berövas sitt livsuppehälle eller bidrag till sitt livsuppehälle, som de eljest skulle haft, om allt fått fortgå på samma sätt som hittills.

Herr Clemetson: Herr talman! Den ärade interpellanten konstaterade, om jag förstod honom rätt, att det står klart, att regeringen och då enkanerligen statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet har velat se denna fråga, icke som en stor nationalekonomisk fråga utan såsom en vanlig konfliktfråga mellan tvenne parter. Herr statsrådets redogörelse från början till

slutet tydde på, att herr statsrådet ville se saken från den synpunkten. För min del, herr talman, trodde jag eljest, att statsrådet skulle tagit den utgångspunkten, att han frågat sig, om det icke vid den ingående undersökningen möjligen skulle visa sig, att sockerbetsproduktionen i detta land med nuvarande tullskydd ej kan konkurrera på världsmarknaden och, om så skulle vara fallet, tagit i övervägande, om det icke ur rikets synpunkt och för landets intressen vore klokast, att näringen upphörde samt att i näringen investerat kapital frigjordes i största möjliga utsträckning genom att sockerbolagets nyttigheter realiserades och i näringen sysselsatta personer på ett eller annat sätt subventionerades, i den mån de icke kunde få understöd av statskassan. Jag trodde, att denna stora viktiga fråga skulle ha tagits i övervägande på ett helt annat sätt än som skett, och att herr statsrådet därvid vidare skulle frågat sig, huruvida icke det nuvarande läget möjligen skulle kunna vara av mera tillfällig natur, beroende på vissa onormala omständigheter såsom t. ex. deprecierad valuta i de sockerproducerande länderna, låga arbetslöner därstädes, statssubvention eller kanske dumping; omständigheter och förhållanden, vilka klokheten kanhända skulle bjuda oss att, eftersom de voro tillfälliga, skydda oss emot, och som, när normala förhållanden inträda, vi kunde hoppas vara borta. På så sätt skulle ju en blomstrande näring återigen kunna uppstå och existera utan något annat tullskydd än det som vore betingat av våra arbetares högre standard, vilken vi alla, det tror jag mig kunna säga, så väl vilja unna dem.

Nu säger herr statsrådet blott, att han varit betänkt på att under vissa förhållanden föreslå en statssubvention. Det är mycket glädjande, som här också sagts, att herr statsrådet varit betänkt på att föreslå en sådan åtgärd, men ledsamt nog ser det ut som om herr statsrådet, även om herr statsrådet hade kommit därmed, haft mycket svårt att inom sitt parti och kanske t. o. m. inom regeringen vinna gehör för en sådan ståndpunkt. Det kan ju hända, att den herr statsrådets tveksamhet, som synes ha varit för handen, möjligen skulle bottna i herr statsrådets känsla och vetskap om att även om han skulle komma med ett sådant förslag, skulle han icke ha utsikt vare sig att få med sig sina kolleger i den nu sittande regeringen eller än mindre det parti, som står bakom regeringen. Jag tvingas till att få en sådan misstanke, då jag läser igenom kammarens protokoll från debatten om tull å fönsterglas. Jag ser där hur en så framstående medlem som den socialdemokratiska vice ordföranden i en av bevillningsutskottets avdelningar, herr Gustaf Nilsson, yttrade sig i denna kammare. Enligt protokollet sade han bland annat följande: »När vi för några veckor sedan behandlade frågan om den svenska sockerindustrien och betodlingen, anfördes från vissa talare såväl inom bevillningsutskottet som i riksdagen, att om man exempelvis fick tillfälligtvis detta år en ökning av tullen på socker med 2 å 3 öre per kilogram, skulle mycket väl sockerindustrien och betodlingen kunna upprätthållas. — — Icke förty ansåg sig riksdagen den gången med stor majoritet böra avvisa en sådan tanke, även om det blott gällde att för ett enda år öka tullsatsen med dessa 3 ören.» Detta uttalande från en så pass stor auktoritet inom det socialdemokratiska partiet som herr Gustaf Nilsson ger vid handen, att det skulle vara mycket tvivelaktigt, huruvida herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet skulle lyckas vinna gehör, även om han velat föreslå ett stöd åt sockerindustrin.

Med hänsyftning till vad herr statsrådet framhöll här i debatten och vilket även av andra talare, bland annat herrar Klefbeck och Björnsson, framhållits, skall jag be att få påpeka, att då herr statsrådet säger, att de små betodlarna i Skåne äro avstängda från sockerbetsodlingen, syftade han säkerligen på det odlingsförbud, som skånska betodlareföreningen utfärdat. Herrar Klefbeck

Ang. ifrågasatt statsin-gripande för sockerbetsodlingens tryggande.
(Forts.)

Ang. ifrågasatt statsin-gripande för sockerbetsodlingens tryggande.
(Forts.)

och Björnsson uttalade detta i mera bestämda ordalag. Jag ber, herr talman, att få vittna om hur det ställer sig med dessa förhållanden i det län, jag har äran representera. Blekinge län har ett stort antal betodlare, och dessa äro mest små jordbrukare, som odla ett halvt, ett, två och tre tunnland. Inget egentligt storbruk finns i Blekinge. I detta län har vår betodlareförening i kungörelser i god tid, för flera veckor sedan, sagt ifrån, att i Blekinge existerar icke något för betodlarna bindande förbud, och därför varsågod, herrar betodlare, och teckna så mycket ni vill. Man har officiellt tillkännagivit detta i tidningarna med betodlareföreningens styrelses underskrift. Trots detta torde det icke vara någonstans, vare sig i Skåne eller an-norstädes, som teckning till betodling varit så obetydlig som just i Blekinge. Jag har inga siffror i detta fall att tillgå, men direktören för en fabrik där nere har på intervju förklarar, att i Blekinge har teckningen varit sorgligt obetydlig. Detta ger mig stöd till det antagandet, att även om Skånes betodlars centralförening icke utfärdat odlingsförbud, hade icke ett enda tunnland mer tecknats i Skåne. Den psykologiska effekten har i stället haft med sig att på grund av förbudet en hel del betodlare utom förbundet tecknat därför att det är så roligt att överträda ett förbud. Detta sagt om den saken.

Vidare talade herr statsrådet rätt mycket om sina insatser vid lösningen av denna fråga. För min del tycker jag, att herr statsrådet vid det här laget borde i stället ha talat om den brist på insatser, på verkligt betydande insatser, från regeringens sida, som härvidlag har konstaterats.

Jag är ingen advokat, och jag vill icke i någon mån uppträda för att söka försvara en så stor auktoritet som professor Wohlin, men gentemot herr statsrådet, när herr statsrådet frågade, vad herr Wohlin gjort eller vad herr Wohlin kommit med för positivt i denna fråga, får jag lov att säga, att det är väl ändå icke herr Wohlin, som är jordbruksminister. Den, som man har mest att fordra av i denna situation, är väl herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet.

Med hänsyn till vad herr Björnsson yttrade i denna debatt, observerade jag, att herr Björnsson energiskt begärde ordet, just då herr Wohlin framkastade det påståendet, att det var på grund av understöd från *det mest auktoritativa* hållet i det socialdemokratiska partiet, som glasindustrin fick sitt tullskydd. Herr Björnsson räknar sig naturligtvis till de mest betydande auktoriteterna inom det socialistiska partiet, eftersom han just då begärde ordet, och det är beklagligt, att herr Wohlin icke beaktade detta, då han yttrade sig. I sitt stortilade anförande frågade herr Björnsson, vem som står arbetarna närmast, antingen professor Wohlin eller herr Björnsson själv. Jag för min del tror, att herr Wohlin visserligen kanhända står litet längre från arbetarna i Boråsindustrien, ty jag har märkt, att när denna industri har begärt skydd, har herr Björnsson låtit tumma på sina frihandelsvänliga och socialdemokratiska principer, men däremot har jag observerat, att herr Wohlin icke varit bunden av några partipolitiska eller lokalegoistiska synpunkter, utan herr Wohlin har varit, såvitt jag kunnat förstå, konsekvent i fråga om att vilja stödja den svenska näringen och den svenska arbetaren — de må ha varit, ja, man kan väl inte i riksdagen tala om dem på Novaja Semljas fjäll och i Ceylons brända dalar, men om det gällt svenska arbetare, svenska näringar uppe i Kiruna lika väl som nere i Skåne, så har herr Wohlin med den konsekventa hållning, som han intagit, visat sig stå de svenska arbetarna i sin helhet betydligt närmare än vad herr Björnsson gör.

Vidare säger herr Björnsson, att det är tvivelaktigt, om betodlarföreningens kalkyler äro riktiga. Jag trodde, att det skuile framkastas i debatten, men det är underligt, att när så pass stora auktoriteter som chefen för jordbruksdepartementet och mannen vid hans högra eller vänstra sida — jag vet icke

vilken det är — statssekreteraren Sköld, varit med i förhandlingskommissionen, de icke kunnat, såvitt jag har mig bekant, påvisa någon punkt, där betodlarsföreningens kalkyler varit oriktiga, utan det har framstått som obestriddigt, att de siffror, varpå betodlarna grundat sina kalkyler, varit mycket försiktigt tilltagna, så att ett pris av 3 kronor 15 öre per 100 kg. betor icke inneburit någon oskäligen vinst för betodlarna, utan tvärtom varit mycket knappt tillmätt. Och det har från många håll sagts, att det säkerligen icke skulle gå ihop för jordbrukarna på något ställe i detta land med detta pris eller åtminstone icke skulle lämna något som helst överskott för betodlarna. Herr Björnsson har icke kunnat påvisa, var felet ligger, men han säger, att man icke kan med statistiskt material utröna, om en odling är lönande. Jag blev emellertid ganska förvånad, herr talman, då man hörde det från en vetenskapsman, som vid de förhandlingar, där han och jag varit närvarande, så ofta åberopat sig på statistik, och det har förvånat mig, att herr Björnsson kommer med påståendet, att man icke skulle kunna med statistiskt material utröna, om sockerbetsodlingen är lönande. Det torde icke för herr Björnsson vara obekant, att primäruppgifterna, varå betodlarna gjort sina beräkningar, icke äro från en och annan gård utan från ett mycket stort antal gårdar i landet och från odlingar på olika sorters gårdar, och att på dessa faktiska siffror är det, som agronomen Nannesson grundat sina kalkyler. Jag undrade, när vetenskapsmannen Björnsson kom fram med påståendet, om han blivit gammal och vidskeplig, och om han nu anser, att vetenskapen är antikrist.

I fråga om priset av 2 kronor 80 öre per 100 kg. betor ansåg herr statsrådet detta pris vara något väl högt, men det är ju ett påstående, som är absolut obestyrkt och som enligt mitt förmenande icke är med verkliga förhållandet överensstämmande.

Herr Björnsson talade vidare om strejk och om sabotage i detta sammanhang. Jag undrar, ifall man skulle närmare analysera, vad som från betodlarna åtgjorts i denna sak, om det skulle kunna rubriceras vare sig som det ena eller det andra av detta. Betodlarna ha icke begått något avtalsbrott, såsom herr Björnsson närstående korporationer så ofta bruka göra, ty för betodlarna föreligger i detta fall icke något som helst avtal, som säger, att de ovillkorligen skola odla sockerbetor.

Herr Björnsson säger vidare, att vi få se till, om vi icke kunna klämma bönderna på något annat sätt. Vi skola icke, säger han, premiera en odling, exempelvis spannmålsodlingen, som kan konkurrera bort sockerbetsodlingen. Jag tror, att detta är en av de kostligaste praktblommor, som gärna kan sägas i denna fråga, och Sveriges lantbrukare skola säkerligen skriva dessa satser sig till minnes. Den tanke, som framskyntar här bakom, är emellertid säkerligen icke något, som plötsligt framkommit, ty vid de förberedande överläggningarna i denna fråga, då en annan mycket framstående auktoritet från socialdemokratiska partiet var närvarande, framkom även från honom detta hot. Man förstår, att här ligger något bakom. Nu tänka dessa herrar, att när betodlarna icke vilja odla betor, skola de se till, om de icke kunna ställa det så uselt och illa på andra jordbruksområden, så att odlarna slutligen bliva tvingade att så betor. Man bör vara herr Björnsson tacksam, för att han vågat säga ut detta i denna kammare.

I bevillningsutskottet är framlagd en vacker broschyr på vilken det står: Västergötlands framtid i jordbrukshänseende. På första bladet till denna vackra broschyr står det några vackra ord av professor H. Juhlin Dannfelt av följande lydelse: »Sockerbetsodling är i än högre grad än odling av andra rotfrukter en mäktig hävstång för jordbrukets höjande. Den uppfostrar jordbrukaren till flit, noggrannhet och omtanke, medför en rikare avkastning av sädesgrödor och befördrar en mera intensiv ladugårdsskötsel. Efter några års

Ang. ifrågasatt statsin-gripande för sockerbetsodlingens tryggande.
(Forts.)

Ang. ifrågasatt statsin-gripande för sockerbetsodlingens tryggande.
(Forts.)

betodling i en trakt har åkerbruket där liksom med ett slag höjt sig i betydlig grad. Fälten bära från ogräs rena, rika skördar.» Detta förhållande är icke något, som man enbart för jordbruket i Västergötland har anledning att glädja sig över, utan man har anledning att glädja sig över dessa förhållanden i hela vårt land utan avseende på stånd och yrke.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Jag hade, herr talman, inte tänkt yttra mig i dagens debatt, men åtskilligt av vad som förekommit har föranlett mig att säga några ord. Jag ber därvid först få beklaga den oklarhet för fortsättningen, som, såvitt jag förstår, kommer att framgå såsom resultat av dagens diskussion. Bidragen till en sådan oklarhet förefalla mig vara lämnade från två håll, dels från regeringsbanken, men dels också från betodlarföreningen nere i Skåne.

Av uttalandena från regeringsbanken hava vi hört, att herr jordbruksministern i ett visst skede var betänkt på att gå in för ett subventionsbelopp från statens sida, som skulle täcka skillnaden mellan sockerbolagets yttersta prisgräns och betodlarnas yttersta odlingskrav. Jag vill också tillägga, att en medlem av bevillningsutskottet, som tillhör regeringspartiet, uttalat, att han och flera med honom voro på förhand beredda att biträda en sådan ståndpunkt. Där-est man inom regeringen och regeringspartiet stått på denna ståndpunkt, förefaller det mig, som om man bort hava i tid fixerat sin ståndpunkt och gjort klart för sig, vad man velat gå in för och vilka begränsningar man ville anknäta till ett dylikt eventuellt subventionsbelopp, och att man kommit till parterna med ett klart förslag. Det gäller just, såvitt jag förstår, att i ett dylikt ögonblick rent psykologiskt påverka parterna, så att man kan komma till ett resultat. Om ett sådant förslag blivit framlagt och av parterna — speciellt betodlarna — förkastat, hade saken varit fullt klar. Nu kvarstår såsom resultat av dagens diskussion, att man där nere vet, att det inom regeringen finnes vilja och ansatser att under vissa situationer subventionera, ehuru man icke klart vet, under vilka omständigheter och med vilka begränsningar detta borde ske. Man vet även, att ansatser därtill funnits hos regeringspartiets representation i bevillningsutskottet. Jag kan icke tro annat än att kännedomen därom skall i fortsättningen försvåra överenskommelser på detta område. Härtill kommer även, såvitt jag förstår, att de skånska betodlarnas åtgärd att vidhålla sina kontrakt och deras vitesbestämmelser hindrar den skånska betodlingen att taga fri position till de nu föreliggande priserna i fråga om odlingen. Hur skall man i fortsättningen kunna komma och begära statssubvention för en näring, för vilken man sätter ut viten gentemot enskilda i fråga om näringens utövning? Det förefaller mig, som om denna deras ståndpunkt också bidroge till att skapa denna oklarhet. Det skulle hava varit utomordentligt önskvärt, att man icke kunnat vittna på det sätt, som nu skett från blekingebänken, utan att man fått en klar kännedom om, huru betodlarna över hela linjen ställt sig till de priser som bjudits och möjligheterna att under nuvarande konjunkturläge odla betor eller icke. Ej ens i detta avseende skapar den nuvarande situationen klarhet över läget. Jag beklagar, att man på det sättet på två håll i någon mån bidragit till att skapa denna oklarhet för fortsättningen.

Till herr Björnsson vill jag endast säga, att jag tror, att han alldeles riktigt beskrev situationen om, huru andra personer än de i dylika tvister direkt inträdande parterna lida av striderna och deras omfattning och brutalitet på ett sådant sätt som här sker. Men det visar endast, herr talman, behovet av att samhället mot båda parterna hävdar sina intressen.

Hans excellens herr statsministern Sandler: Karaktären av den förda debatten är ju på sitt sätt ganska egendomlig. Man tvekar, om man skall betrakta

denna debatt som en upprepning av remissdebatten — så pass vida har den svävat omkring över olika områden med inblandande av varjehanda allmänna frågor — eller om den skall vara en generalrepetition till någonting, som sedermera komma skall.

Vad herr Tryggers anförande beträffar, föreföll det mig närmast hava karaktären av att vilja lämna en allmän orientering av ungefär samma art som vid en remissdebatt. Det var en allmän uppläggning av regeringens valhänthet i denna och i andra frågor; herr Trygger gjorde oss visserligen äran att hänföra denna valhänthet till att vi missuppfattat hela världssituationen.

Vad nu den föreliggande frågan beträffar, kan regeringens uppfattning föra tillbaka till en ganska enkel mening om vad som är grunden för välståndet i ett land, nämligen, att ett lands välstånd är beroende av att landet har näringar, som bära sig, och att det icke kan vara något befrämjande för detta välstånd, i fall man vill gå in för den politiken att driva näringar med statsunderstöd. Det skall vara alldeles särskilda omständigheter, hänförliga till ett tillfälligt läge, vilka skola kunna motivera, att man överhuvud taget ger sig in på en sådan politik. Detta angavs också, synes det mig, ganska klart i det svar, som nu lämnats från jordbruksministrerns sida.

Herr Wohlin tycktes närmast vilja ge en generalrepetition till vad som skall komma senare. Jag kan nämligen icke föreställa mig, att syftet med hans inlägg var att tala om för kammaren, att hans och regeringens åsikter i tullfrågan icke äro sammanfallande, ty det var då inte precis någon överraskning att erfara detta. Men det var verkligen med en viss överraskning som jag hörde, att herr Wohlin menade, att det var ett utslag av regeringslöshet, om den nuvarande regeringen icke komme att framlägga ett förslag om höjd sockertull. Att herr Wohlin hade ett bestämt och ganska väl inriktat syfte för sin framställning, kunde man ju förstå av den temperamentsfullhet, med vilken densamma framställdes, och kanske även av den omständigheten, att den bristande kylan i hans anförande inverkade något menligt på sammanhanget mellan de olika avdelningarna i anförandet.

Det har ju redan påpekats, att i herr Wohlins anförande ingingo två väsentliga beståndsdelar. Den ena var, att betodlarna icke hade något intresse av, att det skulle bli någon sockerbetsodling, och den andra var hans något lyriska framställning av, huru betydelsefullt ur det sydsvenska jordbrukets synpunkt sockerbetsodlingens bevarande måste anses vara. Det är ju ganska naturligt, att dessa bägge åskådningar icke kunna rymmas tillsammans, om man icke är utrustad med vattentäta skott mellan sina olika meningar. För min del skulle jag tro, att om man velat göra en verklig insats för betodlingens bevarande i större utsträckning, än som nu kommer att ske, hade det varit ganska önskvärt, om man från herr Wohlins och hans meningsfränders sida gjort någonting för att framhålla dessa synpunkter för jordbrukarna i våra sydliga landsändar. Jag är ganska viss om, att den dag som i dag är betraktar man där nere icke saken på det sättet, som man här velat göra gällande, att betodlarna icke hava något intresse av att sockerbetsodlingen kommer i gång. Alla de ansträngningar, som man här har satt in på att förmå statsmakterna till en stödaktion, hava i sin mån medverkat till att åstadkomma den situation, i vilken vi för närvarande befinna oss. För min ringa del skulle jag vilja säga till herr Wohlin: lär jordbrukarna i våra sydliga provinser att förstå vad betodlingen betyder! Det kommer att ha större effekt för denna odlings bevarande än de insatser, som göras genom en interpellationsdebatt sådan som den nu pågående.

Det framgick så oförtydbart av hela läggningen av herr Wohlins anförande, att det egentliga syftet var att placera ett huvudansvar för det nu inträdda läget på regeringens jordbruksminister. Huvudsaken, som herr Wohlin fram-

Ang. ifrågasatt statsin-gripande för sockerbetsodlingens tryggande.
(Forts.)

Ang. ifrågasatt statsin-gripande för sockerbetsodlingens tryggande.

(Forts.)

höll, var att man icke lyckats få jordbruksministern att påtaga sig huvudansvaret — för vad? För att inte ett avtal kunnat åstadkommas mellan sockerbolaget och de sockerbetsodlande jordbrukarna. Man må ju dock få lov att föra frågan tillbaka till vad den egentligen är. Det är ju fråga om att mellan råvarans tillverkare och den industriella fabrikanten skulle träffas en prisöverenskommelse, och denna prisöverenskommelse har icke kommit till stånd. Den ena parten har funnit det vara med sin fördel förenligt att då inställa — i varje fall i mycket stor utsträckning — den tidigare utövade betodlingen. Vill man göra fullt klart för sig, vad detta innebär, är man ju skyldig att tänka sig in i, vad samma situation skulle innebära, applicerad på andra näringsgrenar. Det är i princip detsamma, som att statsmakterna skulle träda in med understöd för att utfylla de luckor, som tilläventyrs uppstå mellan parternas ståndpunkter, då det gäller att ingå prisöverenskommelser. Det har redan antytts och ligger ju snubblande nära till hands, vad detta skulle innebära beträffande andra näringar.

Vidare har här påtalats, att det skulle kvarstå såsom någon oklarhet från denna debatt beträffande fortsättningen, att jordbrukarna i våra sydliga provinser alltjämt skulle komma att inrikta sig på att betodlingen skulle tryggas genom statssubvention i en eller annan form. Jag kan icke finna, att vad som i jordbruksministerns svar har anförts i dess sista del, som behandlar framtiden, ger stöd för någon sådan förmodan från betodlarnas sida. Vad som där anförts är, att man bör taga upp till övervägande frågan om man kan från statsmakternas sida genom i sinom tid igångsätta nya förhandlingar på något lämpligt sätt medverka till att lägga en bättre grund för en kommande prisöverenskommelse mellan betodlarna och industrien och sålunda åstadkomma en uppgörelse mellan de intresserade parterna på detta område, utan att det behöver leda till, att skattebetalarna skola träda in på understödsvägen. Att detta kan ske framgår ju för övrigt av den omständigheten, att de danska betodlarna hava utan statens mellankomst slutit ett sådant avtal.

Herr Wohlin: Herr talman! Den föregående debatten ger mig endast anledning till några korta repliker.

Jag får upprepa min anslutning till den principiella ståndpunkten, att en näring, som icke under tidernas lopp kan upprätthållas utan extraordinärt statligt understöd, saknar de rätta betingelserna för sin tillvaro. Meningsskiljaktigheterna i februari månad liksom i dag ha emellertid rört sig om huruvida man kan förmoda, att den sockerkris, som nu inträffat, är av mera tillfällig natur eller ej. Hans excellens herr statsministern förklarade ju även nyss, att man kunde tänka sig situationer av mera momentan natur, då ett stöd från statsmakternas sida under en kortare tid vore ur allmän ekonomisk synpunkt försvarbart. Då förvånar det mig ganska mycket, att herr statsministern, då han likväl erkänner detta, icke har ansett det nu föreliggande fallet vara av naturen att komma under den av honom angivna rubriken, ty om det är i *något* fall, där den uppfattningen är tillämplig, att det är ett stort och betydelsefullt komplex av näringar, som på grund av en säregen världssituation råkat i nödläge, så är det väl just i fråga om den svenska sockerindustrien och sockerbetsodlingen just nu. Det förefaller mig alltså, som om herr statsministern icke drog de riktiga konsekvenserna av sitt medgivande just på den punkten.

Jag får vidare säga, att jag konstaterat en åsiktsskillnad mellan hans excellens herr statsministern och herr jordbruksministern i det principiella spörsmål, om nu är före. Herr jordbruksministern hade visserligen, som jag förut påpekat, gjort rätt svävande uttalanden angående sin avsikt att träda fram med åtgärder för betodlingens tryggande, men han preciserade på min därom gjorda fråga något kraftigare sin ståndpunkt därhän, att han verkligen »hade tänkt»

framlägga ett förslag om en dylik åtgärd, därest medlingskommissionens förslag av den 26 mars blivit accepterat. Detta tyder ju på att jordbruksministern, som för övrigt helt naturligt sade sig vara oerhört smärtsamt berörd av den nuvarande situationen, varit starkt benägen att under dessa omständigheter föreslå en åtgärd. Jag yttrar mig icke nu, i vad mån jag anser att han likväi försummade det rätta tillfället — en uppfattning som jag fortfarande hyser — men herr statsministern har i så måtto uttalat en avvikande mening, att han principiellt ansett olämpligt att fylla ut med statsmedel vad som kunnat erfordras för att få till stånd en prisöverenskommelse mellan parterna. — Vad är det emellertid som skett i det svenska näringslivets historia sedan årtionden tillbaka, om icke just detta, att man då en näring icke kunnat upprätthållas under trycket av en våldsamt utländsk konkurrens, genom en väl avvägd och ofta många gånger mycket moderat tullagstiftning skyddat näringen i fråga från att utplånas från vårt svenska näringsliv? Man har under en lång tid tillämpat detta system, och den nuvarande regeringen har ju lyckligtvis icke vidtagit någon åtgärd i syfte att bryta udden av och staven över hela detta i vårt land alltjämt bestående moderata tullsystem. Fastmer åtnjuter ju detta tullsystem allt fortfarande även den nuvarande regeringens stöd i stort sett — något som från mina synpunkter är helt naturligt. Kan det då anses vara någonting så principvidrigt, om man i ett alldeles exceptionellt läge tänker sig några få örens förhöjd tullsats för att skydda en näring i en krisituation, vari den råkat? Sådant kan omöjligen anses vara något principiellt felaktigt, och sålunda kan jag icke heller anse, att den av herr statsministern nyss proklamerade satsen har den allmängiltighet, som han ville tillägga densamma.

För övrigt skall jag endast påpeka, att diskussionen under dagens lopp från mina meningsmotståndares sida mindre rört sig om, huruvida icke en dylik åtgärd varit påkallad, än i vad mån en av parterna har ett medansvar till den utgång, som frågan har fått. Jag upprepar vad jag anförde i mitt förra yttrande, att jag icke är rätte mannen att i detalj granska de olika skedena och detaljerna i de förhandlingar, som försiggått under de gångna månaderna, men jag hyser alltjämt den uppfattningen, åt vilken jag förut givit uttryck, att om en verklig fast beslutsamhet att i detta fall träda emellan funnits hos herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, hava icke de gångna veckornas och månadernas händelser på förhandlingarnas område varit av den natur, att de nödvändigtvis behövt hindra jordbruksministern från att taga ett sådant steg, som han måhända i själ och hjärta ansett vara av förhållandena motiverat. Jag lämnar alltså herr Björnssons deklARATIONER angående de skånska betodlarna och deras åtgärder fullständigt åsido. Jag tror, att det finns mycket stora skäl att anse, att de av honom utvecklade synpunkterna hava den agitatoriska karaktär, som han felaktigt ville tillskriva mitt inlägg och mitt intresse för denna oerhört viktiga nationalekonomiska fråga.

Slutligen vill jag endast tillägga, att när herr statsministern skulle, såsom helt naturligt är, i sitt anförande infläta en liten skämbild, för att debatten icke skulle bliva alltför tragisk för regeringen — ty den lutar ju att bliva detta — så nämnde han någonting om att jag vore att likna vid en skuta med vattentäta skott eller någonting i den vägen. Jag får då säga, att jag i alla fall är så hemmastadd på sjömansrådet, att jag föredrager att hava en skuta med vattentäta skott framför att, såsom hans excellens herr statsministern, segla i en skuta utan vattentäta skott och med en stor läcka i botten med därav följande konsekvenser.

Under detta anförande hade herr talmannen uppstått och avlägsnat sig, varefter ledningen av kammarens förhandlingar övertagits av herr andre vice talmannen.

Ang. ifrågasatt statsin-
gripande
för socker-
betsodlingens
tryggande.
(Forts.)

Herr von Sneidern: Herr Carl Gustaf Ekman uttalade ett beklagande över, att denna debatt efterlämnat en viss oklarhet, som berodde på ett par förhållanden. Även jag har varit i tillfälle att under debattens gång iakttaga denna oklarhet. Emellertid har det varit på en punkt, som klarhet vunnits sedan herr Ekman höll sitt anförande, och det var genom hans excellens herr statsministerns yttrande. Av detta fick man klarhet om, att regeringen stod bakom det uttalande, som jordbruksministern tidigare fällt, så att det är tydligt, att regeringen för sin del var beredd att under vissa förutsättningar framlägga förslag till understödjande av sockerbetsodlingen och åstadkommande av en sådan under året.

Av herr jordbruksministerns anförande kunde man märka, att han denna gång talade personligen i sitt eget namn och icke i regeringens. Det gav en viss känsla av ovisshet, som emellertid nu har blivit skingrad, och naturligtvis mottager jag detta med tacksamhet. När herr jordbruksministern vid den debatt, som den 17 februari ägde rum, yttrade sig i frågan, talade han i regeringens namn, och hans yttrande vid detta tillfälle ingav icke några som helst förhoppningar om någon åtgärd från regeringens sida. Han ställde då endast i utsikt, att regeringen skulle komma med en medlingskommission, d. v. s. försöka åstadkomma medling till uppgörelse mellan huvudparterna, sockerbolaget och betodlarna. Denna deklaration, i och för sig ju synnerligen intetsägende, godkändes av dem, som då anslöt sig till utskottets utlåtande, och regeringspartiets främste man här i kammaren, herr Bårg i Katrineholm, var synnerligen angelägen om att i de två anföranden, som han då höll, understryka, att i utskottets utlåtande ingick icke någon som helst önskan från riksdagens sida, att regeringen skulle inlåta sig på något ingripande. Tvärtom var han angelägen om, att detta utlåtande skulle få den innebörd, att en rigel drogs igen för något ingripande från Kungl. Maj:ts sida. Utskottets utlåtande, så förklarar av en medlem av bevillningsutskottet och socialdemokraternas ledare här i kammaren, godkändes därefter utan vidare av herr Carl Gustaf Ekman i ett anförande, som han höll i slutet av debatten. Av vad som sålunda förekommit — uttalandena från regeringsbanken och från de ledande partierna här i kammaren — kan jag för min del icke sluta mig till annat än att genom debatten den 17 februari avskurits möjligheterna för åstadkommande av en betodling i år. Med min kännedom om de förhållanden, som råda i Skåne, och de synpunkter, som där gjort sig gällande på ledande betodlarhåll, hade jag all anledning antaga, att en uppgörelse icke skulle vara möjlig med de utgångspunkter, som från bägge hållen intagits. Endast om ett särskilt under skulle inträffa, så att man från bägge hållen emot de ekonomiska möjligheterna skulle falla i varandras armar, skulle någonting komma att inträffa.

När detta för mig stod klart, undrade jag om de som arbetat nere i Skåne kunde komma till något annat resultat eller om det inte var klart för dem, både betodlarna och de andra, att verkligen något ingripande från Kungl. Maj:ts sida icke under rådande förhållanden var tänkbart. Och då vill jag fråga: har man icke anledning att antaga att även ifrån betodlareföreningens sida en uppfattning i den riktningen gjorde sig gällande och att därigenom uppkom en ökad motvilja mot dem att sluta sig närmare till de möjligheter för en uppgörelse, som kunde finnas, om de verkligen hade haft någon tanke på möjligheten, att en insats från Kungl. Maj:ts sida skulle göras.

Det står för mig synnerligen klart, att går man från två olika parter sida att söka en uppgörelse, och man ser en möjlighet till, att denna uppgörelse skall komma till stånd, då är man på ett helt annat sätt beredd till de eftergifter som kunna vara nödvändiga, än om man icke ser den möjligheten för ögonen. Nu var det synnerligen klart från parternas sida att det icke skulle

vara någon möjlighet att komma till en uppgörelse, såframt icke denna insats från statsmakternas sida gjordes, och såvitt jag förstår, måste alla ha fått det intrycket av riksdagsbehandlingen den 17 februari, att en sådan insats var utesluten. Hade därför vad som i dag passerat inträffat tidigare, har man åtminstone anledning antaga att möjligen situationen varit en annan, och det förefaller mig icke riktigt, att ifrån statsrådets sida, såväl från jordbruksministerns som från hans excellens statsministerns, hela ansvaret för den olyckliga utgång, saken tagit, lägges på andra skuldror.

Herr jordbruksministern vältrar ansvaret över på betodlarna och deras sammanslutning. Jag har varit i tillfälle att underhandla med betodlareföreningen, och jag vet av den erfarenheten, att det ingalunda är en sammanslutning, som är så lätt att underhandla med. Kanske den inte i alla avseenden har den vana vid underhandlingar som skulle vara önskvärd. Men med detta är icke sagt, att situationen icke kunnat bli en annan, om den tidigare blivit klarlagd. Därför hade ett statsingripande icke varit oframkomligt. Det underströks kraftigt under debatten den 17 februari, att de, som ville ha fram någonting positivt, ingalunda voro av den meningen, att ett ingripande skulle ske till varje pris, utan att tvärtom ett icke obetydligt tillmötesgående måste göras från de stridande parterna. Men det enda man vid detta tillfälle, vilket var det avgörande, ville ha fram, var, att det dock fanns en vilja att sträcka ett finger till hjälp, om det behövdes.

Ifrån herr statsministerns sida förekom icke i så utpräglad form ett angrepp på betodlarna, men vad han ville ha fram var ett angrepp mot dem, som stödde aktionen den 17 februari, såvitt jag förstod. Jag tror verkligen, att vad som då passerade endast gav anledning till, att just denna klarläggning av synpunkterna skulle komma till, som man då undvek, då man kröp bakom en del talesätt, vilka skymde den verkliga situationen. Det verkliga läget var ju, att man faktiskt från regeringens sida var beredd att göra någonting, fast man i det ögonblicket icke ville säga till om det. Jag tror icke, att detta var den kloka vägen, och jag beklagar, att den blev då följd.

Nu har från herr Ekmans sida gjorts gällande, att det skulle råda en fortsatt oklarhet, och detta har förnekats från hans excellens herr statsministerns sida. Men då frågar jag: när ifrån regeringens sida uttalades den 17 februari, att vid den situation som då var, kunde man icke tänka på någonting annat än en medlingsaktion, men man nu i dag säger att man hela tiden varit beredd att göra något, hur skall det då uppfattas där nere, när man i dag säger att hädanefter kan det icke tänkas något ingripande? Jag undrar, om inte här blivit en oklarhet, som man icke kan komma ifrån.

Jag vill för min del säga, att jag naturligtvis med glädje hälsar sådana uttalanden från regeringsbanken, som innebära att i sådana synnerligen allvarliga situationer som det varit och synnerligen exceptionella förhållanden, som nu ha rått, ett ingripande på ett sådant område som detta kan ske. men jag tror ingalunda, att någon klarhet vunnits eller något underlättande av framtidens arbete på detta område skett genom vad som i år passerat.

Hans excellens herr statsministern **Sandler**: Jag vill blott hänvisa därtill, att i jordbruksministerns svar meddelades, att regeringens ståndpunkt icke innefattade annat statsingripande än en medling och att av fortsättningen av hans anförande framgick, att någon sådan situation sedermera icke hade inträtt, som hade kunnat föranleda honom att inför regeringen tillråda något annat statsingripande.

Herr Wohlin sade på tal om de vattentäta skotten, att han var mycket glad över att vara utrustad med sådana och menade, att det var bättre än att ha en läcka i botten. Nu vill jag bara erinra herr Wohlin därom, att de vatten-

Ang. ifrågasatt statsingripande för sockerbetsodlingens tryggnad.
(Forts.)

Ang. ifrågasatt statsin-
gripande
för socker-
betsodlingens
tryggande.
(Forts.)

täta skott, jag talade om, det var inga vattentäta skott i botten utan i huvudet.

Herr **Björnsson**: Jag begärde ordet med anledning av herr von Sneiderns yttrande för att ännu tydligare än jag förut synes ha lyckats, klargöra innebörden av det utlåtande från bevillningsutskottet, på vilket riksdagens beslut av den 17 februari grundade sig. Av dess kläm och motivering framgår att dess innebörd var, att man icke skulle åstadkomma ökad statssubvention åt sockernäringen, som ju innefattar både jordbruk och industri, vare sig genom tullar eller genom högre skatt på utländskt socker än inländskt, men däremot skall herr von Sneidern förgäves söka leta upp någon punkt, som utesluter möjligheten för riksdagen att bidra till sockerfrågans lösning genom direkt statsanslag.

Naturligtvis vill jag medge att själva utskottets motivering är hållen i en så avvisande ton, att den icke på något sätt inbjuder till ett försök i den riktningen, men som sagt direkt nej finns icke där. Jag vet det så mycket bättre som jag haft proportionsvis mera med det utskottsutlåtandets tillkomst att göra, än en ledamot av ett utskott i regel har. Då det dessutom har klarställts, att jordbruksministern för sin del har lämnat besked beträffande medlingskommissionens löfte att försöka åstadkomma ett sådant statsanslag, under förutsättning att ett visst mål till rimligt pris kunde vinnas, förstår jag inte att det kvarstår någon oklarhet på den punkten.

Sedan vill jag endast tillåta mig en replik. Herr Clemedtson synes ha skarpare observationsförmåga än slutledningskonst. Han har observerat att jag begärde ordet, då någon talade om auktoritativa socialdemokrater i samband med fönsterglastullen, och drog därav den falska slutsatsen att jag betraktade mig som en auktoritativ socialdemokrat. Jag vill endast erinra herr Clemedtson om att jag icke röstade för den höjda tullen. Om nu herr Clemedtsons observationsförmåga alltid är lika vaken och han ville försöka draga den riktiga slutsatsen av sina observationer, kan jag nöja mig med att tala om, att jag avlägsnade mig för att få litet frisk luft, under det att han så länge polemiserade mot mig.

Vad herr Wohlin beträffar, betraktade han mitt anförande som agitatoriskt mera än sakligt. Jag har försökt belysa detta problem med analogier från löneförhandlingar inom industrien. Är det inte sakligt enligt herr Wohlins mening, kan jag inte hjälpa det. Jag har för övrigt ofta konstaterat att den bild herr Wohlin använde, då han i slutet av sitt anförande talade om vattentäta skott, har en rätt djup innebörd. Herr Wohlin vet utan tvivel att man numera skaffar flythjälp åt fartyg i kritiska situationer genom att blåsa ut vatten ur tankar och på det sättet skapar ersättning för vattentäta skott. Jag tror att de vattentäta skott som herr Wohlin gläder sig åt äro väl uppblåsta tankar.

Herr **Bärg**: Herr talman! Jag har under debatten observerat en sak, som jag inte vill sticka under stol med. Jag skall uttrycka mig synnerligen kort.

Herr Ekman inskränkte sig i sitt anförande till att beklaga den oklarhet, som skapats i denna fråga, icke minst med hänsyn till framtiden. Denna oklarhet skulle ha åstadkommits dels genom regeringens hållning och dels genom förhållandena bland betodlarna. Jag skulle vilja säga, att den omständigheten, att herr Ekman underlät att ge uttryck för vad han *själv* ansåg vara riktigt under den nuvarande situationen, i betydligt större grad bidrar till denna oklarhet än de av honom själv åberopade förhållandena.

Herr Ekman slutade sitt huvudanförande under sockerdebatten med att säga,

sedan han utvecklat sin syn på saken: »På grund av de skäl, som jag sålunda, herr vice talman, anført, kommer jag till den slutsatsen, att det ur det helas synpunkt — man har här talat om att det icke gäller parternas utan det helas synpunkt — att det ur det helas synpunkt, säger jag, här alldeles särskilt synes föreligga starka skäl att följa utskottet, till vars hemställan jag yrkar bifall.»

Nu konstaterar jag här, att regeringen i denna fråga har följt utskottet, just den linje, som herr Ekman själv anser ur det helas synpunkt vara den riktiga. Att det även inom det parti, jag tillhör, hos någon enstaka medlem vid frågans behandling rådde någon tveksamhet, därom har jag kännedom. För egen del tillät jag mig understryka i debatten, att jag trodde det vara klokt att riksdagen sade ifrån, och det på så tydligt sätt att regeringen icke skulle känna sig frestad att beträda någon annan väg än den utskottet här förordat. När jag nu konstaterar, att regeringen så gjort, måste jag säga mig, att den handlat, såvitt jag förstår, i enlighet med riksdagens uttalade önskan.

Jag skulle önska, att den frisinade partichefen här meddelat, huruvida han i fortsättningen anser, att detta handlande i enlighet med hans eget förord och riksdagens uttalade mening är det riktiga, eller om uppfattningen något ändrats på grund av vad som sedan har inträffat.

Herr von Sneidern: Herr Björnsson replikerade mig och yttrade att vid det beslut, vartill kammaren kom den 17 februari, skulle vara fäst någon Hans-Brask-lapp, som möjliggjorde ett ställningstagande till frågan på annat sätt, än jag sade, att man hade anledning att antaga. Jag skall då återgiva vad herr Bärge yttrade under debatten vid nämnda tillfälle. Han sade då: »Sist säger dock utskottet: 'För övrigt anser sig utskottet kunna förutsätta, att Kungl. Maj:t icke kommer att lämna någon lämplig åtgärd oförsökt för att befordra ävägabringandet av en rimlig överenskommelse emellan betodlarna och sockerbolagen.' Jag har själv varit med om att skriva ihop alla dessa satser, och jag vet således, vad de innebära, och jag står ännu för vad, som där säges. Om nu tilläventyrs förhållandet skulle vara det, att herr Nilsson i sitt sista uttalande ville inlägga den meningen, att utskottet därmed skulle ha givit Kungl. Maj:t en påstötning om att ingripa i denna tvist på sådant sätt, att det skulle leda till ett förslag från Kungl. Maj:ts sida om statsåtgärder, statssubvention eller dylikt, så är det ett fullständigt misstag. Det uttalande, som vi här riktat till regeringen, innebär icke detta, och herr Nilsson har säkert aldrig uppfattat det som innebärande något sådant. Vad jag yttrade här i ett anförande var, som nog det ojusterade protokollet kan visa, att beträffande ett statsingripande, som skulle resultera i statssubvention eller en på statligt vederlag åstadkommen uppgörelse, ansåg jag, att riksdagen gjorde klokt i att absolut säga ifrån, så att Kungl. Maj:t icke skulle frestas eller kunna känna sig pressad att beträda den vägen att genom statssubvention söka åstadkomma en uppgörelse. Denna åsikt har jag även nu allt fortfarande.»

Jag tror, att jag, stödd på detta uttalande, hade grundad anledning till det yttrande, jag nyss hade, att jag icke kunde komma till någon annan slutsats, än att alla de, som slöto sig till utskottsmajoriteten, hade den bestämda åsikt, som framfördes av herr Bärge.

Nu har herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet i sitt första svar på interpellationen sagt, att han var starkt betänkt på att tillstyrka ett förslag i någon riktning, som här förkastats av kammaren. Jag förstår inte riktigt herr Bärge glädje över regeringens hållning. Om den hade motiverat sin hållning därmed, att den följde de anvisningar, som kommo från herr Bärge och hans majoritet här i kammaren, så tycker jag glädjen skulle varit befogad. Men det gjorde icke herr statsrådet, ty herr statsrådet grundade sitt ställ-

Ang. ifrågasatt statsingripande för sockerbetsoodlingens tryggande.
(Forts.)

Ang. ifrågasatt statsingripande för sockerbetsodlingens tryggande.
(Forts.)

ningstagande på att betodlarna icke hade intagit den ställning, som herr statsrådet tyckte var den riktiga. I ett senare anförande yttrade herr Linders, att han under förutsättning av ett gynnsamt svar från betodlarna varit beredd att påtaga sig hela ansvaret. Däri ligger ju ett ännu kraftigare understrykande av hans avsikt att göra ett verkligt ingripande.

Jag yttrade här nyss, att efter hans excellens herr statsministerns tidigare yttrande blev det klart att regeringen stod bakom herr jordbruksministern och att full enhet fanns på den här fronten. Sedan jag yttrat mig, ansåg hans excellens lämpligt att omedelbart svara, och detta svar innebar, såvitt det skulle innebära något, ett avståndstagande ifrån den slutsats, som jag drog med avseende å enhälligheten inom regeringen. Såvitt jag förstår, föreligger då fortfarande en oklarhet, som det skulle vara önskvärt att få klarad, om det går.

Herr Wohlin: Det har sagts, att det under debatten icke skulle ha skapats erforderlig klarhet i fråga om uppfattningarna i denna fråga. För min del anser jag, att det så tillvida skapats klarhet, att det blivit ådagalagt, att man på skilda håll inom riksdagen icke godkänner den ståndpunkt, som herr jordbruksministern intagit i denna fråga, och icke kan godkänna det sätt, varpå han under den gångna tiden handhaft detta viktiga ärende. Däremot kvarstår alldeles riktigt en oklarhet av annat slag, nämligen i vad mån hans excellens herr statsministern eller herr jordbruksministern givit det rätta uttrycket för regeringens uppfattning, ty i herr statsministerns inpass för ett ögonblick sedan förklarade han, att jordbruksministern allenast förklarat sig vilja följa saken med uppmärksamhet, men i fortsättningen hade statsrådet Linders »icke av vad som sedermera inträffat funnit någon anledning att ingripa». Herr statsrådet återigen anförde i sitt uttalande, att därest förmedlingskommissionens förslag i slutet av mars hade accepterats av betodlarnas styrelse, så hade han icke endast varit betänkt på, utan varit »beredd» att förorda ett positivt förslag till statsåtgärd. I denna punkt, som jag nu vill slå fast, blev jag förekommen av den siste ärade talaren, som sade precis vad jag nu tillåtit mig säga fastän i andra ordalag.

Med avseende å de sjömanssynpunkter, som herr statsministern fortfarande finner anledning att beröra i debatten, får jag bara säga, att de ligga ju på sidan om frågan om betodlingen i Sydsverige. Men i den mån herr statsministern talade om vattentäta skott »i huvudet», så kan det väl bara betyda, att han grubblar över skutor, som vända kölen upp och alltså kommit mycket längre ut i det katastrofläge, jag talade om.

Hans excellens herr statsministern Sandler: Efter det prov på referat, som den siste ärade talaren gav vid återgivandet av mitt ganska korta anförande alldeles nyss, kan jag blott ge honom det rådet — och jag ber, att herr von Sneidern också följer det rådet, ehuru det inte finns samma anledning för mig att ställa det till honom — att helt enkelt taga del av det jordbruksministerns interpellationssvar, som jag tillät mig att i en punkt återgiva.

Att jag talade om vattentäta skott i huvudet, beror på, att mitt första yttrande, som ledde oss in på dessa sjöfarer, handlade om herr Wohlins olika meningar, och de trodde jag i alla fall borde finnas i huvudet.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Jag har svårt att förstå, varför herr Bärge ville höra mina meningar och åsikter i denna fråga. Jag har inte haft något tillfälle att vidtaga några åtgärder eller tillkännage någon mening, som på något sätt kunde påverka utvecklingen. Inte heller har jag haft någon anledning att taga avstånd från den ståndpunkt, som jag tog i det protokoll, som herr

Bärg berörde. I utskottets hemställan ingick ju emellertid — det vet herr Bärg lika väl som jag — en slutsats, att utskottet ansåg sig kunna förutsätta, att Kungl. Maj:t icke skulle komma att lämna någon lämplig åtgärd oförsökt för att befordra åvägabringandet av en rimlig överenskommelse mellan betodlarna och sockerbolaget.

Nu har herr jordbruksministern här berättat, hur han i detta avseende motsvarat utskottets förhoppning, och såvitt jag kunde förstå honom rätt, skisserade han en situation, i vilken han var starkt betänkt på att gå in för en subventionsåtgärd. Annorlunda kunde hans ord icke uppfattas. Jag tillät mig säga, att det sätt, på vilket denna åtgärd genomförts, och den omständigheten, att den nu omvittnas här i dag, äro ägnade dels att icke åstadkomma den lösning, man hoppades på då, dels att bringa oklarhet över fortsättningen, och den ståndpunkten vidhåller jag.

Ang. ifrågasatt statsin-gripande för socker-betsodlingens tryggande.
(Forts.)

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 89—94, bevillningsutskottets betänkande nr 41, bankoutskottets utlåtanden nr 34—39, andra lagutskottets utlåtande nr 19, jordbruksutskottets utlåtanden nr 45 och 46 samt första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 7.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 165, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i planen för tillbyggnadsarbeten vid kungl. biblioteket.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 166, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av vissa delar av lagen den 2 juni 1916 om skyddskoppypning.

Anmäldes och bordlades konstitutionsutskottets utlåtande nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om vissa ändringar i förordningen den 5 maj 1882 angående kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg.

Justerades protokollsutdrag för denna dag samt protokollet för den 21 innevarande månad.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 5.58 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
